

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน ของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ขอนำเสนอหลักการ แนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางในการวิจัย โดยแบ่งเนื้อหาสาระออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ
 - 1.1 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ
 - 1.2 แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ
 - 1.3 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ
 - 1.4 ทฤษฎีการบริหารงานวิชาการ
 - 1.5 กระบวนการบริหารงานวิชาการ
 - 1.6 ขอบข่ายงานวิชาการ
2. การประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.1 ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.2 หลักการและกระบวนการในการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.3 การดำเนินการระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
 - 2.4 มาตรฐานการศึกษา
 - 2.5 แนวทางการพัฒนาสู่มาตรฐานการศึกษา
 - 2.6 การประเมินคุณภาพการศึกษา
3. การทดสอบระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET: Ordinary National Education Test)
 - 3.1 ความหมายการทดสอบระดับชาติด้านพื้นฐาน
 - 3.2 วัตถุประสงค์ของการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET)
 - 3.3 ความสำคัญของการทดสอบระดับชาติด้านพื้นฐาน
 - 3.4 ลักษณะและรูปแบบแบบทดสอบ
 - 3.5 รูปแบบข้อสอบ
 - 3.6 สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน)
4. การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อผลการทดสอบระดับชาติ
 - 4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างงานวิชาการกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 4.2 ปัจจัยการบริหารงานวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 4.2.1 การสังเคราะห์งานวิจัย
 - 4.2.2 สาระสำคัญของปัจจัยด้านวิชาการ
 - 1) การบริหารจัดการหลักสูตร สถานศึกษา

- 2) การบริหารจัดการเรียนรู้
 - 3) งานนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน
 - 4) วัดผลประเมินผลการเรียน
 - 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี และแหล่ง เรียนรู้
 - 6) การบริหารงานห้องสมุด
 - 7) การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ
 - 8) การประกันคุณภาพการศึกษา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 6. สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

1. การบริหารงานวิชาการ

1.1 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

ลักขณา อินทะจักร (2538: 5) อธิบายว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนนักเรียน ให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพที่สุด

กมล ศิริบรรณ (2539: 1) อธิบายว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การกระทำกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี ส่งผลให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

ชนิษฐา อำนัณณ (2547: 14) อธิบายว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินงานในการกิจทุกอย่างของผู้บริหารโรงเรียน ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถบรรลุ ผลตามเป้าหมายของหลักสูตร อย่างไรก็ตามในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนให้เกิดผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพได้นั้นจำเป็นต้องกำหนดขอบข่ายภารกิจการบริหารงานวิชาการไว้ให้ชัดเจนซึ่งเป็นโยบายนำไปสู่เงื่อนไขการปฏิบัติงานที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จขององค์กรภายในขอบข่ายการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน

ธวัชชัย สิงห์จันทร์ (2551:11) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทางด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงานด้านบริหารหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้งานด้านพัฒนาคุณภาพครู งานด้านการจัดระเบียบการเรียนการสอน งานด้านวัสดุ ประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน การบริหารงานห้องสมุด งานนิเทศการศึกษา งานการวัด และประเมินผลการเรียน

ทรงเพชร ใจทน (2551:11) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนอาจกล่าวได้ว่าเป็นการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในโรงเรียนทุกคนให้จัดกิจกรรมทางวิชาการดำเนินการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ประทุมพร โหม่ทิม (2552:10) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพในทุกขั้นตอนของงานวิชาการ

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2554: 16) บันทึกว่าการบริหารงานวิชาการ หมายถึงการดำเนินงานโดยการผสมผสาน ทรัพยากรในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ทุกด้านให้นักเรียน เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ให้นักเรียนเป็นคนดี มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะชีวิตและสามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินงานใดๆ ในโรงเรียนที่ก่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาให้การเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมถึงพัฒนาความสามารถ ทักษะชีวิตและสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.2 แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

หลักการบริหารงานวิชาการมาประยุกต์ใช้เพื่อใช้ในการบริหารการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ดังนี้

ปรียาพร วงศอนุตรโรจน์ (2543: 6) การบริหารงานวิชาการมีหลักการบริหารดังนี้

1. หลักแห่งประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การได้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นโดยไม่เพิ่มการลงทุน นั่นคือ นักเรียนนักศึกษาสามารถสำเร็จการศึกษาตามกำหนดของหลักสูตร โดยไม่คิดลาออกกลางคัน เรียนเกินเวลา และช้ากว่ากำหนด

2. หลักแห่งประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ผลผลิตได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้นั่นคือนักเรียนนักศึกษามีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความรู้ความสามารถ ทักษะคุณภาพและการจัดการได้

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2547: 100-101) ได้สรุปหลักการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพควรเป็นดังนี้

1. การจัดทำแผนงานวิชาการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือนโยบายหลัก
2. การบริหารงานวิชาการมุ่งร่วมมือกันทำงาน
3. การมีเอกภาพในจุดมุ่งหมายจะทำให้การดำเนินการสอดคล้องสัมพันธ์และเป็นไปได้ในทิศทางเดียวกัน

4. ควรกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้ปฏิบัติ
5. ควรส่งเสริมผู้ร่วมงานให้ปรับปรุงตนเองด้านวิชาการ
6. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการพัฒนางานเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับงานวิชาการ
7. การมีวินัยของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการจะสามารถทำงานให้งานดำเนินไปได้

8. ผู้บริหารควรใช้เทคนิคการส่งเสริมคนอื่นมากกว่าการสอนคนอื่น
9. บุคลากรทุกคนต้องการขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน
10. ควรมีคณะกรรมการที่ปรึกษางานวิชาการ

11. ใ้ครูตั้งวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของการสอนทุกวิชาที่รับผิดชอบ
12. การประสานงาน ความสามัคคีความมีมนุษยสัมพันธ์และความร่วมมือยอมนำมาซึ่งความสำเร็จของหน่วยงาน
13. การติดตามและประเมินผลเป็นสิ่งที่จำเป็นในการพัฒนางานวิชาการ
14. การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ดังนั้น การบริหารงานวิชาการจำเป็นต้องใช้ศาสตร์ ศิลป์ ทักษะ และเทคนิคในการบริหารงาน

เกสรี แจ่มสกุล (2551: 16)หลักการบริหารงานวิชาการนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องมีการจัดทำแผนงานวิชาการที่สอดคล้องกับนโยบายหลัก มุ่งรวมกันทำงานเป็นทีมมีการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปยังผู้ปฏิบัติส่งเสริมผู้ร่วมงานให้ปรับปรุงตนเองตลอด มีการติดตามประเมินผลเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการ

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2554: 16) อ้างถึง ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2545: 9) ได้กล่าวถึง การบริหารงานวิชาการมีหลักการที่สำคัญดังนี้

1. หลักการพัฒนาคุณภาพ (Quality Management) เป็นการบริหารเพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ องค์ประกอบของคุณภาพที่เป็นตัวชี้วัด คือ ผลผลิต และกระบวนการเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคลากรและผู้รับบริการได้รับความพึงพอใจ พัฒนาศักยภาพเป็นที่ยอมรับของสังคมในระดับสากลมากขึ้น โดยอาศัยกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินผล เป็นต้น

2. หลักการมีส่วนร่วม (ParticipatiOn) การปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการบริหารได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ โดยหลักการมีส่วนร่วม การเสนอแนะและคณะกรรมการวิชาการโดยมีเป้าหมายนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพได้มากขึ้น การมีส่วนร่วมต้องเริ่มจาก การร่วมคิด ร่วมทำและประเมินผล

3. หลักการ 3 องค์ประกอบ (3-Es) ได้แก่ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและประหยัด

- 3.1 หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้เป็นไปตามขั้นตอนและกระบวนการ มีปัญหาและอุปสรรคขณะดำเนินการก็สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ การมีประสิทธิภาพเน้นไปที่กระบวนการ (Process) การใช้กลยุทธ์และเทคนิควิธีต่างๆ ที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์มากที่สุด

- 3.2 หลักประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ได้ผลผลิต (Outcome) ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความรู้ความสามารถมีทักษะเพิ่มขึ้น รวมทั้งการคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ได้รับ อย่างไรก็ตามมักใช้ 2 คำนี้ควบคู่กันคือมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

- 3.3 หลักประหยัด (EcOnomy) หมายถึง การใช้เวลาน้อย การลงทุนน้อย การใช้กำลังหรือแรงงานน้อย โดยไม่ต้องเพิ่มทรัพยากรการบริหาร แต่ได้ผลผลิตตามที่คาดหวัง ดังนั้น การลงทุนของทางวิชาการจึงต้องคำนึงถึงหลักความประหยัดด้วยเช่นกัน

4. หลักความเป็นวิชาการ (Academics) หมายถึง ลักษณะที่ครอบคลุมเนื้อหาสาระของวิชาการ เช่น การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล การนิเทศงานวิชาการ และการวิจัย เป็นต้น

หลักการเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์เป็นแนวคิดเพื่อให้การปฏิบัติบรรลุความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนต้องใช้ทั้งหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยคำนึงถึงคุณภาพนักเรียน และคำนึงถึงบุคลากรซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการบริหาร โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหาร ให้การส่งเสริมสนับสนุน และดูแลเอาใจใส่ ด้วยความยุติธรรมและเสมอภาค ดังนั้นการบริหารงานวิชาการจะต้องมีหลักการและวิธีการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหาร ดังนี้

1. ยึดหลักให้โรงเรียนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยมีผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม
2. มุ่งส่งเสริมให้โรงเรียนจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด
3. มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้
4. มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีตัวชี้วัดคุณภาพการจัดการหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกชั้น
5. มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.3 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

หน้าที่ของหน่วยงานหรือสถาบันทางการศึกษาให้ความรู้แก่ผู้เรียน ผู้รับบริการและประชากรกลุ่ม เป้าหมาย หลากๆ ทัศนะกล่าวถึงงานวิชาการเป็นงานหลัก ในการบริหารงานวิชาการมีความสำคัญมากที่สุด ผู้บริหารทุกคนควรรับผิดชอบงานวิชาการเป็นอันดับแรก เพราะหน้าที่ของสถานศึกษาคือการให้บริการทางวิชาการ

สุมนา พุมประพาส (2537: 29) ได้ให้ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า งานวิชาการนับว่าเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับองค์การ ผู้บริหารมีความจำเป็นต้องให้การสนับสนุน เพื่อพัฒนางานวิชาการให้ทันสมัย แต่งานวิชาการเป็นงานที่ต้องสัมพันธ์กับบุคลากรทุกคนในโรงเรียน

อำภา บุญช่วย (2537: 2) ได้ให้ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า โดยทั่วไปภารกิจหรืองานในสถานศึกษาโดยเฉพาะในโรงเรียนมักแยกเป็น 6 งานในบางสถานศึกษาจะแยกย่อยมากหรือน้อยกว่าขึ้นอยู่กับปริมาณของนักเรียน ไม่มีสถานศึกษาหรือโรงเรียนใดไม่ได้จัดให้มีงาน ด้านวิชาการซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญหรือเรียกว่าเป็นงานหลักของสถานศึกษาหรือโรงเรียน

พนัส หันนาคินทร (2542: 235) กล่าวว่า งานหลักในการบริหารโรงเรียนน่าจะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน คือ งานวิชาการ ส่วนงานอื่นๆ เป็นงานสนับสนุนในงานวิชาการดำเนินไปด้วยดีเท่านั้น

ปรียาพร วงศอนุตรโรจน์ (2543: 1) ได้ให้ความสำคัญ ของการบริหารงานวิชาการไว้ว่างานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา ไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการเนื่องจาก งานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจหลักของ

สถานศึกษา และเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจหลักของสถานศึกษา ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับทางตรงหรือทางอ้อมก็อยู่ที่ลักษณะของงานนั้น

จันทราณี สงวนนาม (2545: 143) ได้ให้ความสำคัญ ของการบริหารงานวิชาการ ใ้วางแผนการบริหารของสถานศึกษาทุกสถานศึกษาไว้ว่า สถานศึกษามีภารกิจที่จะต้องบริหารจัดการให้เกิดคุณภาพในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานธุรการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญของการบริหารสถานศึกษาและถือว่าเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องหาความสนใจและให้ความสำคัญอย่างมากเพราะมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการเป็นหลัก

รุจิร ภูสาระและจันทราณี สงวนนาม (2545: 57) ได้ให้ความสำคัญ ของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา และเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ส่วนการบริหารงานด้านอื่นๆ นั้น แม้จะมีความสำคัญเช่นเดียวกันแต่ก็เป็นเพียงส่วนเสริม สนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ชุมศักดิ์ อินทรรัช (2546: 4) ได้ให้ความสำคัญ ของการบริหารงานวิชาการ ไว้ว่า งานวิชาการเป็นงานหลักและมีความสำคัญยิ่งที่กำหนดบทบาทและภารกิจของหน่วยงานหรือสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพไม่ก่อให้เกิดความสับสนในบทบาทหน้าที่และผู้บริหารสถานศึกษาต้องรู้วางแผนใดเป็นงานหลักหรืองานสนับสนุน

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (2547: 100) ได้ให้ความสำคัญ ของการบริหารงานวิชาการ ไว้ว่างานการบริหารงานวิชาการควรให้ความสำคัญรับผิดชอบสูงสุดทั้งนี้เนื่องจากการบริหารงานวิชาการมีความสำคัญและจัดว่าเป็นงานหลักในการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษา

เกสรี แจ่มสกุล (2551: 19)กล่าวถึงงานวิชาการไว้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญและเป็นงานหลักในการบริหารของสถานศึกษา คือมุ่งให้การเรียนการสอนของสถานศึกษาประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีคุณภาพ

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2554:16) อ้างถึง ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546:33) ได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการไว้ ดังนี้

1. งานวิชาการเป็นงานที่มุ่งเน้นการพัฒนาสติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม เจตคติและค่านิยมให้นักเรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขในการดำเนินชีวิตตลอดจนเป็นผู้มีคุณค่าในสังคม

2. งานวิชาการเป็นตัวกำหนดปริมาณงานของโรงเรียน เมื่อโรงเรียนมีงานวิชาการมาก ปริมาณงานด้านอื่นๆ ย่อมมีมากตามไปด้วย

3. งานวิชาการเป็นเครื่องกำหนดการจัดสรรทรัพยากรให้แก่โรงเรียน ทั้งงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ ซึ่งจะจัดให้ตามสัดส่วนของปริมาณงานวิชาการ โรงเรียนจะได้รับการจัดสรรงบประมาณมากขึ้นขึ้นอยู่กับปริมาณงานของโรงเรียน

4. งานวิชาการเป็นเครื่องตัดสินคุณภาพของโรงเรียน การพิจารณาคุณภาพของโรงเรียนต้องอาศัยงานทางด้านวิชาการ โดยพิจารณาวิธีการและผลผลิตของระบบงานวิชาการ เช่น วิธีการจัดการเรียนรู้ของครู การบริหารงานวิชาการ ผลสำเร็จของครูทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เกิดกับนักเรียน เป็นต้น

5. งานวิชาการเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จ และความสามารถของผู้บริหารโรงเรียน เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องดำเนินการ กระตุ้นและส่งเสริมให้ครูร่วมมือกันในการปรับปรุงงานวิชาการของโรงเรียนอยู่เสมอ ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนต้องรู้จักวางแผน ติดต่อสื่อสาร ประสานงาน ควบคุมบังคับบัญชา วินิจฉัยสั่งการ และมอบหมายงาน ให้ถูกต้องเหมาะสมเพื่อให้การปฏิบัติงานวิชาการบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญของงานวิชาการดังกล่าวสรุปได้ว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียนที่มีความสำคัญ เป็นตัวกำหนดปริมาณงานของโรงเรียน การจัดสรรทรัพยากรให้แก่โรงเรียน คุณภาพของโรงเรียน และเครื่องชี้วัดความสำเร็จความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำองค์กร ดังนั้นการบริหารงานวิชาการจึงเป็นภารกิจที่สำคัญของโรงเรียนที่จะพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพทั้งด้านความรู้ คุณธรรมจริยธรรม และทักษะชีวิต เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมได้

1.4 ทฤษฎีการบริหารงานวิชาการ

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2554:16) อ้างถึง ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2547: 25) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ จำเป็นต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับธรรมชาติขององค์กร ผู้บริหารโรงเรียนต้องสร้างทักษะในการบริหาร เพื่อพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ทฤษฎีการบริหารของ อองรี ฟาโยล (Henri Fayol) สามารถนำไปใช้ในการบริหารงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฟาโยล ได้เสนอองค์ประกอบขั้นพื้นฐานของการบริหารไว้ ดังนี้

1. การวางแผน (To Plan) เป็นกระบวนการที่สำคัญในการบริหาร เป็นภาระหน้าที่และเป็นการใช้ศิลปะของภาวะผู้นำที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง ดังนั้นในการบริหารงานวิชาการจึงจำเป็นต้องทราบถึงหลักสำคัญในการวางแผนเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานให้ได้ผลยิ่งขึ้น

2. การจัดองค์กร (To organize) เป็นกระบวนการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ที่จะสามารถทำให้องค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งประกอบด้วย คน (People) หน้าที่การงาน (Function) และปัจจัยทางกายภาพต่างๆ (Physical Factors) ขององค์กร หรือการบริหารงานวิชาการ

3. การบังคับบัญชา (To Command) เป็นการบริหารงานงานวิชาการตามอำนาจหน้าที่ตามระเบียบแบบแผน วิธีการ และมาตรฐานการปฏิบัติงานที่กำหนดขึ้น โดยอาศัยศิลปะการเป็นผู้นำ หลักมนุษยสัมพันธ์ของผู้บังคับบัญชาต่อผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา

4. การประสานงาน (To Coordinating) เป็นการร่วมมือในการบริหารงานวิชาการซึ่งเป็นภารกิจที่สำคัญ ดังนั้น การประสานงานจึงเป็นการประสานใจที่มีส่วนสำคัญในการส่งผลให้การบริหารงานวิชาการบรรลุตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้

5. การควบคุม (To Control) เป็นการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงาน และความก้าวหน้าในการบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง การพัฒนางาน และผลสำเร็จ ในการปฏิบัติงาน เพื่อแก้ไข ปรับปรุง และเป็นข้อมูลในการพัฒนางานต่อไป

1.5 กระบวนการบริหารงานวิชาการ

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2554:22) การบริหารงาน วิชาการ เป็นการทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษามีกระบวนการ ดังนี้

1. การเตรียมการ เป็นการเตรียมความพร้อมของบุคลากรให้ตระหนักถึง ความสำคัญเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการบริหารงานวิชาการด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ ให้แก่บุคลากร ตลอดจนจัดเตรียมเอกสาร วัสดุ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ

2. การดำเนินการ มีขั้นตอน ดังนี้

2.1 การวางแผน ผู้บริหารโรงเรียนต้องวางแผนงานทางด้านวิชาการให้ สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน สามารถดำเนินงานได้ ดังนี้

2.1.1 การกำหนดนโยบายการปฏิบัติงาน

2.1.2 การกำหนดเป้าหมาย

2.1.3 การกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

2.1.4 การจัดบุคลากร

2.1.5 การจัดสรรงบประมาณ

2.1.6 การจัดทำแผนงาน โครงการ ปฏิทินปฏิบัติงานเพื่อให้การบริหาร วิชาการดำเนินไปตามเป้าหมายและขั้นตอนตามแผนที่วางไว้ โดยคณะครูมีส่วนร่วมในการวางแผน

2.2 การปฏิบัติงานตามแผน ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการมอบหมายสั่ง การ ควบคุม กำกับติดตาม ส่งเสริม สนับสนุน จัดสิ่งอำนวยความสะดวกตลอดจนทรัพยากรเพื่อให้ การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 การวัดและประเมินผล ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่จัดให้มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานด้านวิชาการให้บรรลุเป้าหมายตามแผนที่วางไว้

2.4 การปรับปรุงหรือการพัฒนา เป็นการนำผลการประเมินมาปรับปรุง การปฏิบัติงานด้านวิชาการ ตลอดจนการวางแผนงานในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. การรายงาน เป็นการรวบรวมผลการปฏิบัติงานด้านวิชาการตามแผนงาน และ เขียนรายงานสรุปผลการดำเนินงาน ตลอดจนเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงในปีต่อไป

1.6 ขอบข่ายงานวิชาการ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535: 17-18) กล่าวว่า ขอบข่ายของงานวิชาการ ประกอบด้วย การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ การจัดดำเนินงานที่ เกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดบริการ การสอน และการจัดการวัดและประเมินผล

สำหรับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536: 7) สรุปได้ว่า ขอบข่ายงานวิชาการ ประกอบด้วย 7 งาน ได้แก่ งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานด้าน การจัดเรียนการสอน งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน งานวัดและประเมินผล งานห้องสมุด งานการนิเทศภายใน และงานอบรมทางวิชาการ ฉะนั้น สำหรับการบริหารงานวิชาการ

ของโรงเรียน จะต้องดำเนินกิจกรรมตามขอบข่ายของงานวิชาการ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการ
ประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดไว้ 7 งาน คือ

1. งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
2. งานด้านการเรียนการสอน
3. งานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
4. งานการวัดและประเมินผล
5. งานห้องสมุด
6. งานนิเทศภายใน
7. งานอบรมทางวิชาการ

ส่วน อุทัย บุญประเสริฐ (2540: 36) ได้กล่าวถึงงานวิชาการของโรงเรียนว่าเป็น
งานที่มีขอบข่ายครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้ คือ

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน
2. การสอนและการจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับหลักการและจุดหมาย
ของหลักสูตรกับเรื่องการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน
3. กิจกรรมนักเรียนและการบริหารกิจกรรมนักเรียน ให้ตอบสนองและเสริมสร้าง
หลักสูตรให้เป็นที่ยอมรับ ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตร
4. สื่อการเรียนการสอนและกิจกรรมห้องสมุดเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน
ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตรกับเรื่องห้องสมุดและเสริมความทันสมัยทาง
วิชาการของครูโดยตรง
5. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้
ตามจุดหมายและหลักการของหลักสูตรกับการประเมินมาตรฐานคุณภาพทางวิชาการของโรงเรียน
6. การนิเทศการศึกษาและการพัฒนาวิชาชีพสำหรับบุคลากรครูและบุคลากรทาง
วิชาการของโรงเรียน

กมล ภูประเสริฐ (2544: 9-14) กำหนดขอบข่ายงานวิชาการไว้ 9 ประการ ดังนี้

1. งานหลักสูตร ได้แก่ การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางระดับประเทศ การกำหนด
มาตรฐานการเรียนรู้ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ งานการจัดการเรียน
การสอน ได้แก่ การรวบรวม วิเคราะห์ และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหน่วย
การเรียนรู้ ที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การกำหนด การเตรียมการ และ
การจัดหาสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ เครื่องใช้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน
การกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ หรือรายวิชา การจัดทำแผนการสอน
หรือแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนแต่ละคน การควบคุมดูแล และส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรม
การเรียนการสอน ตามแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ การร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่าง
การเรียนการสอน

2. งานการประเมินผลการเรียน ได้แก่ การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ของหน่วย
การเรียนรู้ รายวิชาและกิจกรรมการเรียนการสอน การกำหนดวิธี การและเครื่องมือที่ จะต้องใช้ใน
การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การควบคุมดูแล และส่งเสริมให้มีการ ประเมินผลการเรียนตาม

วิธีการ และเครื่องมือที่ได้กำหนดไว้ การจัดทำหลักฐานการศึกษาตามที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดไว้ การนำผลการประเมินไปใช้ในการแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคนอย่างสม่ำเสมอ การกำหนดรูปแบบระยะเวลาการรายงานผลการเรียนรู้ การรายงานผู้ปกครองระหว่างปี และการรายงานผลของสถานศึกษาต่อสาธารณะและหน่วยงานต้นสังกัด

3. งานการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา ได้แก่ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในที่มีหลักการให้บุคลากรทุกคนร่วมกันรับผิดชอบเพื่อการนำสถานศึกษาไปสู่มาตรฐานการศึกษาร่วมกัน การกำหนดวิธีการและระยะเวลาการนิเทศภายใน การควบคุมและส่งเสริมให้มีการดำเนินการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ การร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ฯลฯ

4. งานการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถของบุคลากรในสถานศึกษา การกำหนดช่วงเวลาของการพัฒนาบุคลากรเป็นระยะๆ การควบคุมดูแลให้การดำเนินงานพัฒนาบุคลากรเป็นไปตามที่กำหนดไว้

5. งานการวิจัยและพัฒนา ได้แก่ การทำความเข้าใจและส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน การร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหาที่เป็นข้อขัดข้องหรือข้อควรพัฒนาร่วมกันในสถานศึกษา การควบคุมดูแลและส่งเสริมการดำเนินการวิจัยที่ได้กำหนดไว้

6. งานการบริหารโครงการทางวิชาการอื่นๆ ได้แก่ การกำหนดหัวข้อเรื่องทางวิชาการที่เป็นการสนับสนุนงานหลักทางวิชาการ การกำหนดวิธีดำเนินการและระยะเวลาที่จะดำเนินการ การควบคุมดูแลและ ส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามที่กำหนดไว้

7. งานการบริหารระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการ ได้แก่ การกำหนดข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการของงานบริหารทั้งหมด การกำหนดเวลาในการรวบรวมข้อมูลและการสนทนาคณะ การควบคุมดูแลและส่งเสริมการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ การนำข้อมูลและสารสนเทศไปใช้ประกอบการดำเนินงานอื่นๆ

8. งานการบริหารการประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษา ได้แก่ การกำหนดหัวข้อประเมินผลงาน การกำหนดวิธี การและเครื่องมือในการประเมิน การควบคุมดูแลและ ส่งเสริมให้มีการดำเนินการประเมิน การสรุปผลและการเขียนรายงานประจำปี ขอบข่ายงานวิชาการ เปน ขอบข่ายของเนื้อหาสาระของงานวิชาการที่กำหนดให้ปฏิบัติ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 33-34) ได้กำหนดขอบข่ายและภาระงานให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นแนวทางในการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 กำหนดขอบข่ายและภาระงานออกเป็น 12 งาน ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา

8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานงานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบัน

อื่น

ขอบข่ายและภารกิจงานวิชาการ ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการแบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น พ.ศ. 2550 แบ่งออกเป็นขอบข่ายและภารกิจงานวิชาการ จำนวน 17 งาน ดังนี้

1. งานพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น

2. งานวางแผนงานด้านวิชาการ
3. งานจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
4. งานพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
5. งานพัฒนากระบวนการเรียนรู้
6. งานวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
7. งานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
8. งานพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
9. งานนิเทศการศึกษา
10. งานแนะแนว
11. งานพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
13. งานส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
14. งานประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
15. งานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
16. งานจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
17. งานคัดลอกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
18. งานพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2554: 32) ได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. การวางแผนงานวิชาการ
 - 1.1 การจัดทำข้อมูลสารสนเทศงานวิชาการ
 - 1.2 การจัดทำแผนงานวิชาการ
2. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
 - 2.1 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
 - 2.2 การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้

- 2.3 การนิเทศติดตามการใช้หลักสูตร
- 2.4 การประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
- 2.5 การรายงานการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
- 2.6 การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา
3. การบริหารการจัดการเรียนรู้
 - 3.1 การบริหารจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 3.2 การบริหารจัดการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
 - 3.3 การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้เรียน
 - 3.4 การจัดการศึกษาพิเศษ
4. การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน
5. การวัดผลประเมินผลการเรียน
6. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี และแหล่งการเรียนรู้
 - 6.1 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี
 - 6.2 การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
8. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความเข้มแข็งทางการศึกษา
9. การประกันคุณภาพการศึกษากับงานวิชาการ

2. การประกันคุณภาพการศึกษา

2.1 ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษา

อุไรพรรณ เจนวาณิชยานนท์ (2540: 2) กล่าวว่า “การประกันคุณภาพ” หมายถึง กระบวนการใน การควบคุมคุณภาพ ตรวจสอบคุณภาพ และประเมินคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา อย่างเป็นแบบแผนและเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า การให้การศึกษาจะได้คุณภาพดังกล่าว ซึ่ง สอดคล้องกับ Cryer (1993 อ้างถึงในสำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2541: 7) ที่กล่าวว่า “การประกันคุณภาพ” เป็นแผนงานและปฏิบัติการทั้งหลายที่เป็นระบบ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า การให้การศึกษาจะสนองต่อคุณภาพที่กำหนด

วันชัย ศิริชนะ (2537: 10) ได้ให้ความหมายว่า “การประกันคุณภาพ” หมายถึง กระบวนการหรือกลไกใดๆ ที่เมื่อได้ดำเนินการไปแล้วจะทำให้เกิดการดำรงซึ่งคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา ให้ได้มาตรฐานอย่างต่อเนื่อง อันเป็นการป้องกันผลประโยชน์ของผู้เรียน ผู้ปกครอง นายจ้าง ตลอดจนสังคมโดยรวม ทั้งนี้ รวมถึงกระบวนการหรือกลไกใดๆ ที่ริเริ่มขึ้นภายใน สถาบันอุดมศึกษาเองหรือหน่วยงานภายนอกก็ได้

ทพวงมหาวิทยาลัย (2542: 1) ได้ให้ความหมาย “การประกันคุณภาพ” ไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมหรือแนวปฏิบัติที่จำเป็นต้องดำเนินงานเพื่อประกันว่าคุณภาพการศึกษาได้รับการรักษาไว้และส่งเสริมเพิ่มพูน และเกิดความมั่นใจว่า จะได้ผลผลิตของการศึกษาที่มีคุณภาพตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับ อุทุมพร จามรมาน (2543 : 2) ที่กล่าวว่า “การประกัน

คุณภาพ” หมายถึง การระบุความชัดเจนในวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย ตลอดจนวิธีปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ

อุทุมพร จามรมาน (2543: 2) ได้ให้ความหมาย “การประกันคุณภาพการศึกษา” ว่าเป็นการควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพภายในและโดยภายนอก แล้วตัดสินตามเกณฑ์ ส่วน สถาบันราชภัฏ (2543) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การประกันว่าสถาบัน คณะ หรือโปรแกรมวิชา ดำเนินงานได้ผลตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ก่อนเป็นการล่วงหน้า หรือประกันว่าสถาบันดำเนินงานได้บรรลุตามพันธกิจและเป็นไปตามความคาดหวังของนักศึกษา ผู้ปกครอง ผู้สนับสนุน หรือสังคมโดยรวม

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2549: 3) ได้ให้ความหมาย การประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance) ว่าเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และสร้างความมั่นใจ (assure) ได้ว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดและที่สังคม ต้องการ

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การควบคุมการดำเนินงาน การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้การศึกษาที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามหลักสูตรที่กำหนดและสร้างความเชื่อมั่นให้นักศึกษา ผู้ปกครอง ผู้สนับสนุน หรือสังคมโดยรวม

2.2 หลักการและกระบวนการในการดำเนินการประกันคุณภาพ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2549 :3) ได้กล่าวถึงหลักการและกระบวนการการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

หลักการในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษามี 3 ประการคือ

1. การกระจายอำนาจ (Decentralization) โดยให้สถานศึกษามีอิสระและมีความคล่องตัวในการบริหาร รวมถึงการตัดสินใจดำเนินงาน ทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ งบประมาณบุคลากร และทรัพยากร การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และให้ อิสระแก่ผู้สอนในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุ ผลตามจุดหมายของหลักสูตร ตลอดจนให้สถานศึกษาสามารถปรับปรุงตนเอง รับผิดชอบ และจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ความต้องการของชุมชน และสังคมในมากที่สุด

2. การเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในการทำงาน (Participation) โดยให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ปุชนิยบุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน เขามีส่วนรวมในการเป็นคณะกรรมการ/คณะทำงานของสถานศึกษา ร่วมกันคิดตัดสินใจ สนับสนุน ส่งเสริม และติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษา ตลอดจนรวมภาคภูมิใจในความสำเร็จของสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาโดยรวม

3. การแสดงภาระรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability) โดยสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมกันกำหนดเป้าหมาย (Goals) และจุดเน้นที่ต้องการพัฒนา (FocusAreas) เช่น ภายในช่วง 3 ปีนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยในวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ต้องสูงขึ้นจากฐานเดิม ร้อยละ 5-10 หรือในการศึกษาหาผู้เรียนทุกคนในระดับ

ประถมศึกษาปีที่ 4-6 สามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลได้อย่างคล่องแคล่ว หรือภายใน 2 ปี สถานศึกษาจะต้องเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ได้รับการยอมรับเรื่องการรักษาระบบนิเวศ เป็นต้น จากเป้าหมายและจุดเน้นการพัฒนาดังกล่าว มีการร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา (School Improvement Plan) เลือกยุทธศาสตร์การพัฒนาให้เหมาะสมและสามารถทำให้เกิดผลแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อย่างเป็นรูปธรรม สถานศึกษาจะต้องประชาสัมพันธ์ เป้าหมายและจุดเน้นที่ ต้องการพัฒนาตลอดจนแผนพัฒนาสถานศึกษาให้ทุกฝ่ายได้รับรู้ ทั้งเพื่อ เป็นสัญญาประชาคม และเพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีทิศทางการทำงานที่ชัดเจนสู่เป้าหมายเดียวกัน

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษามีกระบวนการดำเนินการที่สัมพันธ์กัน 3 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาคุณภาพ เป็นการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้บรรลุถึงมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ (ทั้งระดับชาติ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน/ปฐมวัย ระดับเขตพื้นที่ การศึกษา หรือระดับสถานศึกษาที่กำหนดขึ้นเพิ่มเติมตามบริบทหรือเอกลักษณ์ของสถานศึกษา) หัวใจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพ คือ การสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนตระหนักถึงความจำเป็นของการทำงานเป็นกลุ่ม ทำงานอย่างมีระบบ และทุกคนต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง จัดทำข้อมูลสารสนเทศในส่วนที่รับผิดชอบ ไขข้อมูลสารสนเทศนั้นให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนางานเป็นประจำ มีการเก็บรวบรวมข้อมูล และจัดหมวดหมู่ข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ

การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้บรรลุถึงมาตรฐานที่กำหนดนั้น ต้องมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Plan) ที่ทุกกิจกรรม/โครงการ/งานมีเป้าหมายเดียวกัน คือ การยกระดับคุณภาพผู้เรียนทุกด้านมีการพัฒนาด้านปัจจัยให้สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สรรหาให้เพียงพอดูแลรักษาให้ใช้ได้อยู่เสมอและปลอดภัยในการใช้ ประการสำคัญต้องมีระบบและกลไกการปฏิบัติงานตามแผน รวมทั้งติดตามกำกับกับการดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2. การติดตามตรวจสอบคุณภาพ เป็นการดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน กำกับ ติดตามความก้าวหน้า และยืนยันการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายและบรรลุตามมาตรฐานที่กำหนด โดยการติดตามตรวจสอบคุณภาพสามารถดำเนินงานในแต่ละระดับ ได้ดังนี้

- 2.1 การติดตามตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาดัง คณะทำงานขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ การดำเนินงาน/โครงการ ตลอดการศึกษาทั้งด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนคุณภาพการจัดการเรียนการสอน คุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษา และด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ จัดทำเป็นระบบข้อมูลสารสนเทศที่สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาได้ทันทางที่ และเป็นข้อมูลสำหรับประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาได้

- 2.2 การติดตามตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาหรือ หน่วยงานที่รับผิดชอบสถานศึกษา เพื่อให้การส่งเสริม สนับสนุนและช่วยเหลือให้ สถานศึกษาสามารถดำเนินการพัฒนาคุณภาพไปสู่เป้าหมายตามมาตรฐานที่กำหนดไว้สถานศึกษาทุก แห่งควรได้รับการติดตามตรวจสอบคุณภาพจากเขตพื้นที่การศึกษาอย่างน้อย 1 ครั้ง ภายใน 3 ปี (ตามกฎหมายกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.....) สำหรับ สถานศึกษาที่มีความเข้มแข็ง เขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมให้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ยกย่อง

สถานศึกษาที่มีรูปแบบการพัฒนาที่ดีให้เป็นตัวอย่างแก่สถานศึกษาแห่งอื่นได้ ส่วนสถานศึกษาที่มีคุณภาพผู้เรียนต่ำหรือมีแนวโน้มต่ำลงอันเนื่องมาจากปัญหาต่างๆ เขตพื้นที่การศึกษาควรตั้งคณะทำงานเขาไปช่วยเหลือสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และติดตามความก้าวหน้าเป็นระยะ เขตพื้นที่การศึกษาต้องทำรายงานติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทราบด้วย

2.3 การติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมระดับประเทศ โดยหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้นำประกอบการกำหนดนโยบาย เพื่อส่งเสริมสนับสนุนและผลักดันให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง กำหนดมาตรฐานเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาที่ไม่ผ่านเกณฑ์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษา เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพสถานศึกษาให้บริหารและจัดการการศึกษาได้อย่างเต็มที่

3. การประเมินและรับรองคุณภาพเป็นการดำเนินงานเพื่อตรวจสอบผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ส่วนที่เกี่ยวข้องกันดังนี้

3.1 การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา จากการติดตามตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาในข้อ 2.1 สถานศึกษานำข้อมูลสารสนเทศมาประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด (ตามระดับการศึกษาที่จัดตั้ง หมายถึง มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย) จัดทำเป็นรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา รายงานต่อคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองชุมชน หน่วยงานต้นสังกัด และรายงานต่อสาธารณชน

3.2 การประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษา การประเมินในส่วนนี้ เป็นการดำเนินงานโดยองค์กรภายนอกกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งเป็นองค์กรมหาชน ทำหน้าที่ประเมินและให้การรับรองว่าสถานศึกษาจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในทุกๆ 5 ปี ผลจากการประเมินในภาพรวม จะนำเสนอรัฐบาล เพื่อนำไปใช้ในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณ การกำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาเพื่อให้ทัดเทียมนานาชาติการดำเนินการทั้ง 3 ประการ เป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์และส่งผลซึ่งกันและกันโดยเฉพาะการติดตามตรวจสอบคุณภาพ สามารถดำเนินการได้ ทั้งในส่วนการพัฒนาคุณภาพและการประเมินคุณภาพ

2.3 การดำเนินการระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

จากมาตรา 47 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดว่า ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงนั้นได้นำไปสู่การจัดทำกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2546 และมีการปรับปรุงใหม่โดยรวมระบบการประกันคุณภาพภายในขององค์กรหลักที่รับผิดชอบการศึกษาในแต่ ละระดับ(การศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา และการอุดมศึกษา) และระบบการประกัน คุณภาพภายนอกเข้าด้วยกัน (ขณะนี้ 2. การประเมินคุณภาพการศึกษาอยู่ระหว่างการดำเนินการ) โดยในส่วนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ซึ่ง

รวมถึงการศึกษาปฐมวัยด้วย)นั้น ระบุว่าให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ประกอบด้วยการดำเนินงานโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม 8 ประการ ดังนี้

1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
2. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
3. การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา
4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาสถานศึกษา
5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
6. การประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด
7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
8. การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2.4 มาตรฐานการศึกษา

มาตรฐานการศึกษาเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์เพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับส่งเสริม กำกับดูแล ตรวจสอบ ประเมินผล และเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา

มาตรฐานการศึกษาที่ควรทำความเข้าใจให้ตรงกัน มีดังนี้

1. มาตรฐานการศึกษาของชาติ
2. มาตรฐานการศึกษาของแต่ละระดับการศึกษา
3. มาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตร

2.4.1 มาตรฐานการศึกษาของชาติ

มาตรฐานการศึกษาของชาติ เป็นเป้าหมายการจัดการศึกษาของชาติ ครอบคลุมการจัดการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท นั่นคือ ครอบคลุมการศึกษาปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา การอุดมศึกษา และครอบคลุมทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนั้น มาตรฐานการศึกษาของชาติจึงเป็นการกำหนดเป้าหมายที่กว้างเพื่อให้องค์กรหลักที่จัดการศึกษาสามารถนำไปกำหนดแนวทางนำสู่การปฏิบัติได้ชัดเจนยิ่งขึ้นได้

มาตรฐานการศึกษาของชาติ แบ่งออกเป็น 3 มาตรฐาน มาตรฐาน 11 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก(คนไทยเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข)

ตัวบ่งชี้

- 1.1 กำลังกาย กำลังใจที่สมบูรณ์
- 1.2 ความรู้และทักษะที่จำเป็นและเพียงพอในการดำรงชีวิตและการพัฒนาสังคม
- 1.3 ทักษะการเรียนรู้และการปรับตัว
- 1.4 ทักษะทางสังคม

1.5 คุณธรรม จิตสาธารณะ และจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก

มาตรฐานที่ 2 แนวการจัดการศึกษา
ตัวบ่งชี้

2.1 การจัดหลักสูตรการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

2.2 มีการพัฒนาผู้บริหาร ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ

2.3 มีการบริหารจัดการที่ใช้องค์กรศึกษาเป็นฐาน

มาตรฐานที่ 3 แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้
ตัวบ่งชี้

3.1 การบริการวิชาการและสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้

3.2 การศึกษาวิจัย สร้างเสริม สนับสนุนแหล่งการเรียนรู้และกลไกการเรียนรู้

3.3 การสร้างและการจัดการความรู้ในทุกระดับทุกมิติของสังคม

ในแต่ละตัวบ่งชี้ ยังมีตัวบ่งชี้ย่อยอีก ครูและบุคลากรทางการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของควรศึกษาเพิ่มเติม

2.4.2 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

อุดมการณ์การศึกษา อุดมการณ์การศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ 2554:10)

อุดมการณ์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน โดยรัฐต้องจัดให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาเยาวชนไทยทุกคนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะที่เป็นพลเมืองไทยและพลเมืองของโลก เพื่อเป็นรากฐานที่พอเพียงสำหรับการใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิตรวมทั้งเพื่อการพัฒนาหน้าที่การงานและการพัฒนาคุณภาพชีวิตส่วนตนและครอบครัว และเพื่อสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการสร้างสรรค์สังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนในอนาคต

หลักการสำคัญของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยึดหลักที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ ดังนี้

1. หลักการพัฒนาผู้เรียนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ หลักการพัฒนาผู้เรียนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม เป็นผู้มีจริยธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ใฝ่รู้มี ทักษะในการแสวงหาความรู้ที่พอเพียงต่อการพัฒนางานอาชีพและคุณภาพชีวิตส่วนตนสามารถเผชิญความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเท่าทันและชาญฉลาด และมีความเป็นประชาธิปไตย

2. หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นไทย หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นไทยให้มีความรัก และภาคภูมิใจในท้องถิ่นและประเทศชาติ มีความรู้และทักษะพื้นฐาน

สำหรับการประกอบอาชีพสุจริต มีความมุ่งมั่น ขยันซื่อสัตย์ ประหยัด อุตุน มีลักษณะนิสัยและทัศนคติที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดี ทั้งของครอบครัว ชุมชน สังคมไทย และสังคมโลก

3. หลักแห่งความเสมอภาค หลักแห่งความเสมอภาค คนไทยทั้งปวงต้องมีสิทธิ์เสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างทั่วถึงเท่าเทียม ควบคู่ไปกับความมีคุณภาพ โดยไม่แบ่งชนชั้นหรือความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม

4. หลักการมีส่วนร่วม หลักการมีส่วนร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษาร่วมกับคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างเอกลักษณ์ศักดิ์ศรีและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตามนโยบายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เกี่ยวกับการกระจายอำนาจ

5. หลักแห่งความสอดคล้อง อุดมการณ์และมาตรฐานในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องสอดคล้องกับสาระบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 นโยบายการศึกษาของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติและสัมพันธ์เชื่อมโยงกับมาตรฐานการอาชีวศึกษา และมาตรฐานการอุดมศึกษา

เพื่อให้การนำมาตรฐานสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้จัดทำคำอธิบายและระดับคุณภาพ พร้อมทั้งเกณฑ์การผ่านมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้นเพื่อให้สถานศึกษา ตลอดจนเขตพื้นที่การศึกษาใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมตรวจสอบ และประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 5 ด้าน มี 15 มาตรฐาน แต่ละมาตรฐานมีการกำหนดตัวบ่งชี้ที่ครอบคลุมและให้น้ำหนักความสำคัญกับกระบวนการบริหารและการจัดการ ร้อยละ 70 ส่วนผลของการบริหารและการจัดการคือคุณภาพผู้เรียนเป็นร้อยละ 30 มีรายละเอียดของมาตรฐานและและน้ำหนักคะแนน ดังนี้

ด้านที่ 1 มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพ

1.1 มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและออกกำลังกายสม่ำเสมอ

1.2 มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์

มาตรฐาน

1.3 ป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยงตนเองจากสถานะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ

1.4 เห็นคุณค่าในตนเอง มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่าง

เหมาะสม

1.5 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและให้เกียรติผู้อื่น

1.6 สร้างผลงานจากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี/

นาฏศิลป์กีฬา/นันทนาการตามจินตนาการ

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

- 2.1 มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร
 2.2 เอื้ออาทรผู้อื่นและกตัญญูทวนเวทต่อผู้มีพระคุณ
 2.3 ยอมรับความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่าง
 2.4 ตระหนัก รู้คุณค่า ร่วมอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม (1
 คะแนน)
- มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รัก
 การเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
- 3.1 มีนิสัยรักการอ่านและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากห้องสมุด
 แหล่งเรียนรู้ และสื่อต่างๆ รอบตัว
- 3.2 มีทักษะในการอ่าน ฟัง ดู พูด เขียน และตั้งคำถามเพื่อค้นคว้า
 หาความรู้เพิ่มเติม
- 3.3 เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการเรียนรู้
 ระหว่างกัน
- 3.4 ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และนำเสนอผลงาน
- มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิด
 สร้างสรรค์ ตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผล
- 4.1 สรุปความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู และสื่อสารโดยการพูด
 หรือเขียนตามความคิดของตนเอง
- 4.2 นำเสนอวิธีคิด วิธีแก้ปัญหาด้วยภาษาหรือวิธีการของตนเอง
- 4.3 กำหนดเป้าหมาย คาดการณ์ ตัดสินใจแก้ปัญหาโดยมีเหตุผล
 ประกอบ
- 4.4 มีความคิดริเริ่ม และสร้างสรรค์ผลงานด้วยความภาคภูมิใจ
- มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร
- 5.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยแต่ละกลุ่มสาระเป็นไปตามเกณฑ์
- 5.2 ผลการประเมินสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์
- 5.3 ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนเป็นไปตาม
 เกณฑ์
- 5.4 ผลการทดสอบระดับชาติเป็นไปตามเกณฑ์
- มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถ
 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต
- 6.1 วางแผนการทำงานและดำเนินการจนสำเร็จ
- 6.2 ทำงานอย่างมีความสุข มุ่งมั่นพัฒนางาน และภูมิใจในผลงาน
 ของตนเอง
- 6.3 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
- 6.4 มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริตและหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่
 ตนเองสนใจ

ด้านที่ 2 มาตรฐานด้านการจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 7 ครูปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

และเกิดประสิทธิผล

- กระบวนการ สมรรถนะ และ
- แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อ
- ระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสติปัญญา
- ภูมิปัญญาของท้องถิ่นมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้
- ผู้เรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย
- ด้านการเรียนและคุณภาพชีวิตด้วยความเสมอภาค
- รับผิดชอบ และใช้ผลในการปรับการสอน
- ของสถานศึกษา
- ความสามารถ
- ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล
- พัฒนาผู้เรียน
- ประเมินหรือผลการวิจัยเป็นฐานคิดทั้งด้านวิชาการและการ
- ตามที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ
- กระจายอำนาจ
- การศึกษา
- จัดการศึกษาเต็มศักยภาพและเต็มเวลา
- 7.1 ครูมีการกำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ
คุณลักษณะที่พึงประสงค์
- 7.2 ครูมีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และใช้ข้อมูลในการวางแผน
พัฒนาศักยภาพของผู้เรียน
- 7.3 ครูออกแบบและการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่าง
ระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสติปัญญา
- 7.4 ครูใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมผนวกกับการนำบริบทและ
ภูมิปัญญาของท้องถิ่นมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้
- 7.5 ครูมีการวัดและประเมินผลที่มุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนรู้ของ
ผู้เรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย
- 7.6 ครูให้คำแนะนำ คำปรึกษา และแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้เรียนทั้ง
ด้านการเรียนและคุณภาพชีวิตด้วยความเสมอภาค
- 7.7 ครูมีการศึกษา วิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในวิชาที่ตน
รับผิดชอบ และใช้ผลในการปรับการสอน
- 7.8 ครูประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นสมาชิกที่ดี
ของสถานศึกษา
- 7.9 ครูจัดการเรียนการสอนตามวิชาที่ได้รับมอบหมายเต็มเวลาเต็ม
ความสามารถ
- มาตรฐานที่ 8 ผู้บริหารปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมี
ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล
- 8.1 ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และความคิดริเริ่มที่เน้นการ
พัฒนาผู้เรียน
- 8.2 ผู้บริหารใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมและใช้ข้อมูลผลการ
ประเมินหรือผลการวิจัยเป็นฐานคิดทั้งด้านวิชาการและการ
- 8.3 ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย
ตามที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ
- 8.4 ผู้บริหารส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้พร้อมรับการ
กระจายอำนาจ
- 8.5 นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนพึงพอใจผลการบริหารการจั
ดการศึกษา
- 8.6 ผู้บริหารให้คำแนะนำ คำปรึกษาทางวิชาการและเอาใจใส่ การ
จัดการศึกษาเต็มศักยภาพและเต็มเวลา

มาตรฐานที่ 9 คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง ชุมชน ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

9.1 คณะกรรมการสถานศึกษารู้และปฏิบัติหน้าที่ตามที่ระเบียบกำหนด

9.2 คณะกรรมการสถานศึกษากำกับติดตาม ดูแล และขับเคลื่อน การดำเนินงานของสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

9.3 ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา
มาตรฐานที่ 10 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน

10.1 หลักสูตรสถานศึกษาเหมาะสมและสอดคล้องกับท้องถิ่น

10.2 จัดรายวิชาเพิ่มเติมที่หลากหลายให้ผู้เรียนเลือกเรียนตาม ความถนัด ความสามารถและความสนใจ

10.3 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมและตอบสนองความ ต้องการความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน

10.4 สนับสนุนให้ครูจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือ ปฏิบัติจริงจนสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง

10.5 นิเทศภายใน กำกับ ติดตามตรวจสอบ และนำผลไปปรับปรุง การเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ

10.6 จัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุม ถึงผู้เรียนทุกคน

มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มศักยภาพ

11.1 ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ อาคารเรียนมั่นคง สะอาดและ ปลอดภัยมีสิ่งอำนวยความสะดวก พอเพียง อยู่ในสภาพใช้การได้ดีสภาพแวดล้อมร่มรื่น และมีแหล่ง เรียนรู้สำหรับผู้เรียน

11.2 จัดโครงการ กิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความ ปลอดภัยของผู้เรียน

11.3 จัดห้องสมุดที่ให้บริการสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อให้ ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองและหรือเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการประกันคุณภาพภายในของ สถานศึกษาตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

12.1 กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

12.2 จัดทำและดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาที่มุ่งพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

12.3 จัดระบบข้อมูลสารสนเทศและใช้สารสนเทศในการบริหาร จัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

12.4 ติดตามตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

12.5 นำผลการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอกไปใช้วางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

12.6 จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายใน

ด้านที่ 3 มาตรฐานด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการสร้าง ส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษาเป็น สังคมแห่งการเรียนรู้

13.1 มีการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาและใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและบุคลากรของสถานศึกษารวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง

13.2 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษากับครอบครัว ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ด้านที่ 4 มาตรฐานด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 14 การพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ปรัชญาและจุดเน้นที่กำหนดขึ้น

14.1 จัดโครงการ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายวิสัยทัศน์ ปรัชญา และจุดเน้นของสถานศึกษา

14.2 ผลการดำเนินงานส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายวิสัยทัศน์ ปรัชญา และจุดเน้นของสถานศึกษา (2 คะแนน)

ด้านที่ 5 มาตรฐานด้านมาตรการส่งเสริม

มาตรฐานที่ 15 การจัดกิจกรรมตามนโยบาย จุดเน้น แนวทางการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาและส่งเสริมสถานศึกษาให้ยกระดับคุณภาพสูงขึ้น

15.1 จัดโครงการ กิจกรรมพิเศษเพื่อตอบสนองนโยบาย จุดเน้นตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

15.2 ผลการดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมาย

2.4.3 มาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก

สำหรับมาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยนั้น สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) องค์กรมหาชน ได้ปรับปรุงให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศไปแล้วมาตรฐานเพื่อการประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมี 14 มาตรฐาน 60 ตัวบ่งชี้ ซึ่งทั้ง 14 มาตรฐาน จะเป็นส่วนหนึ่งในมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานหมดแล้ว ส่วนมาตรฐานเพื่อการประเมินภายนอกระดับปฐมวัยมี 14 มาตรฐาน 50 ตัวบ่งชี้ ซึ่งทั้ง 14 มาตรฐาน จะเป็นส่วนหนึ่งในมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยทั้งหมดเช่นเดียวกัน

2.4.4 มาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน ซึ่งหมายถึงหลักสูตรที่มีมาตรฐานเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน มาตรฐานในที่นี้หมายถึง มาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ พึงปฏิบัติได้ เมื่อเรียนจบการศึกษามาตรฐานการเรียนรู้จึงเป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางในการพัฒนาหลักสูตร และเป็นตัวจักร สำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนั้นมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีความเกี่ยวข้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน นั่นคือ หากสถานศึกษาจัดการศึกษาตามหลักสูตร โดยยึดมาตรฐานการเรียนรู้ ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ครบถ้วน ในแต่ละวงชั้น ในขณะเดียวกันก็พัฒนาองค์ประกอบอื่นๆ ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้โดยดำเนินการ อย่างจริงจังและเข้มแข็งย่อมส่งผลถึงคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแน่นอนใน ทำนองเดียวกัน การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ก็ย่อมส่งผลถึงคุณภาพ ตาม มาตรฐานการศึกษาปฐมวัยด้วย

2.5 แนวทางพัฒนาสู่มาตรฐานการศึกษา

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านคุณภาพผู้เรียน 2) ด้านการเรียนการสอน/การเรียนรู้ 3) ด้านการบริหารและการจัดการ การศึกษา และ 4) ด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ มาตรฐานการศึกษาแต่ละด้าน ระบุตัวบ่งชี้ที่ สะท้อนคุณภาพการศึกษาที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา ดังนั้น เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุ มาตรฐานที่กำหนด และเชื่อมโยงกับภาระงานจริงในสถานศึกษา ในจุดเริ่มต้นสถานศึกษาควรปฏิบัติ ดังนี้

1. ประชาสัมพันธ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน/ปฐมวัย รวมทั้งมาตรฐานของเขตพื้นที่ที่กำหนดเพิ่มเติมให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง รับทราบเพื่อให้เกิดการรับรู้และตื่นตัวในการปรับปรุงการปฏิบัติงาน ผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่ายและผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นเป้าหมายการพัฒนาและมีค่านิยม (shared vision) ร่วมกัน
2. วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาจากทุกส่วนที่มี เช่น ผลการประเมินคุณภาพภายใน ผลการประเมินคุณภาพภายนอกจาก สมศ. ผลการประเมินจาก หน่วยงานต้นสังกัด ผนวกกับข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ขอบจำกัด หรือปัญหาและความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน สรุปเป็นปัญหาเร่งด่วน จัดลำดับ ความสำคัญ กำหนดเป็นนโยบายที่ทุกฝ่ายในสถานศึกษาต้องร่วมมือกันพัฒนาสู่เป้าหมาย
3. ระดมสรรพกำลังและสร้างพลังความร่วมมือ คัดกิจกรรม/โครงการ หรือกำหนด มาตรฐานให้เกิดการปฏิบัติโดยเร็ว
4. กำหนดมาตรฐานหรือเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาโดย สถานศึกษาร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์หรือเอกลักษณ์หรือ บริบทของสถานศึกษา หากเห็นว่ามาตรฐานการศึกษาปฐมวัย/มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ มาตรฐานการศึกษาที่เขตพื้นที่การศึกษากำหนดเพิ่มเติมยังไม่ครอบคลุมหรือไม่เพียงพอ
5. จัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาและแผนปฏิบัติงานประจำปี

6. ดำเนินการตามแผนปฏิบัติงานที่กำหนดไว้ โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมรับรู้และลงมือปฏิบัติด้วยความเต็มใจ ใช้เทคนิคการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับสภาพและศักยภาพของบุคลากร ดำเนินการตามแผนโดยมีตัวชี้วัดที่ชัดเจน

7. ประเมินผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ในแต่ละโครงการ/กิจกรรม สถานศึกษาต้องมีแผนการประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งระยะสั้น ระยะยาวตามตัวชี้วัดความสำเร็จที่กำหนด

2.6 การประเมินคุณภาพการศึกษา

การประเมินคุณภาพการศึกษาจะเกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาว่าโรงเรียนมีการวางแผนการทำงาน และดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผลผลิตของโรงเรียนมีคุณภาพตรงตามมาตรฐานทางการศึกษาและตรงตามความต้องการของผู้รับบริการได้ตลอดเวลา นักวิชาการได้แสดงแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพการศึกษาดังนี้

2.6.1 ความหมายของการประเมิน

จำรัส นองมาก (2545: 96) ได้ให้นิยามการประเมินคุณภาพตามทีระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานของสถานศึกษาโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

ดวงดาว ขาวผอง (2545: 20) ได้ให้ความหมายว่าหมายถึงกระบวนการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการการเรียนการสอนของโรงเรียนอย่างมีคุณภาพเป็นระบบได้มาตรฐานอย่างต่อเนื่องจนสร้างความมั่นใจให้กับสังคมว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียนมีคุณภาพผู้จบการศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐานตามจุดหมายของหลักสูตรและความต้องการของสังคม

จรัญ ดิงาม (2546: 23) ให้ความหมายว่าเป็นระบบที่สร้างความมั่นใจในการปฏิบัติการทั้งหลายของสถาบันการศึกษาให้กับผู้เรียนได้รับการพัฒนาจิตใจและสติปัญญาตามศักยภาพของแต่ละบุคคลอย่างมีคุณภาพ

สมปอง สมาน (2550: 25) การประเมินคุณภาพการศึกษา หมายถึง การประเมินการติดตามตรวจสอบและมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนว่ามีการปฏิบัติงานอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบโดยมีการวางแผนงานซึ่งก่อให้เกิดความมั่นใจว่าสิ่งที่ได้กระทำนั้นจะก่อให้เกิดผลตรงตามจุดมุ่งหมายและทำให้มีความเชื่อมั่นจากสังคมว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียนมีคุณภาพตามความต้องการของชุมชนและสังคม

สรุปได้ว่า การประเมินคุณภาพการศึกษา หมายถึง การประเมินผลการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษาว่าได้มีแผนงานการบริหารจัดการการเรียนการสอนของโรงเรียนมีคุณภาพและมาตรฐานให้เกิดความมั่นใจกับชุมชนและสังคม

2.6.2 ประโยชน์และความสำคัญของการประเมิน

การประเมินคุณภาพการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาให้มีความก้าวหน้าเนื่องจากการประเมินคุณภาพการศึกษาจะต้องมีการพัฒนาไปอย่างมีระบบตามเกณฑ์มาตรฐานดังนั้นการนำการประเมินคุณภาพมาใช้ในการศึกษาสามารถพัฒนาไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับทั่วไปสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543: 9) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการประเมินไว้ดังนี้

- ต้องการ
- 1) ทำให้ได้ข้อมูลที่ช่วยในการปรับปรุงการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางที่พึงพอใจ
 - 2) ทำให้ทราบผลการปฏิบัติงานว่าบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้มากน้อยเพียงใด
 - 3) ทำให้ได้ข้อมูลที่ช่วยในการวางแผนหรือพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานให้มีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดมากยิ่งขึ้น
 - 4) ทำให้ได้ข้อมูลที่ช่วยในการตัดสินใจอนาคตของโครงการหน่วยงานหรือการดำเนินงานในกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา

2.6.3 ความสำคัญและความจำเป็นของการประเมิน

ความสำคัญและความจำเป็นของการประเมินเพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพของการศึกษาที่โรงเรียนจะต้องแสดงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบต่อนักเรียนและผู้ปกครองโดยการจัดการศึกษาให้โรงเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่ตั้งไว้และดำเนินการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน อย่างต่อเนื่องสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543: 9)ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการประเมินไว้ดังนี้

- 1) เพื่อทราบจุดอ่อนและจุดแข็งของตนเอง
- 2) เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงการดำเนินงานของตนเอง
- 3) เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากชุมชน
- 4) เพื่อรายงานผลการประเมินให้สาธารณชนทราบและได้ ข้อมูลในการวางแผนพัฒนาหน่วยงานต่อไป

2.6.4 การประเมินผลภายในและการประเมินผลภายนอก

1) การประเมินผลภายใน (internal evaluation)

การประเมินผลภายใน(internal evaluation) คือกระบวนการประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่กระทำโดยบุคลากรในหน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ช่วยในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดถือเป็นกระบวนการตรวจสอบการทำงานของตนเอง(self-evaluation)และควรทำเป็นกิจกรรมหนึ่งในขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องดังนั้นลักษณะสำคัญของการประเมินผลภายในของสถานศึกษานำสถานศึกษาประเมินตนเอง อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้ข้อมูลที่นำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงตนเองและพร้อมที่จะได้รับการตรวจสอบจากการประเมินภายนอก

2) การประเมินภายนอก (external evaluation)

การประเมินภายนอก(external evaluation)คือกระบวนการตรวจสอบคุณภาพการดำเนินงานของหน่วยงานซึ่งกระทำโดยกลุ่มบุคคลที่เป็นนักประเมินโดยอาชีพเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับคุณค่าของหน่วยงานซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการทำงานและเป็นหลักประกันคุณภาพการดำเนินงานของหน่วยงานว่าได้มาตรฐานหรือไม่เพียงใด(สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.2543:10)

การประเมินคุณภาพภายนอกเป็นการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาโดยหน่วยงานหรือบุคคลภายนอกสถานศึกษา เพื่อมุ่งให้การพัฒนา

คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาดีขึ้น ซึ่งต้องเริ่มต้นจากการที่สถานศึกษามีระบบการประกันคุณภาพภายใน เพื่อวางแผนพัฒนาคุณภาพของตนเอง ดำเนินการปรับปรุงคุณภาพ มีการกำกับติดตามคุณภาพ และมีระบบประเมินตนเองก่อน ต่อจากนั้นจึงรับการประเมินคุณภาพภายนอก โดย สมศ. ซึ่งจะดำเนินการพิจารณาและตรวจสอบจากผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา การประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกจึงควรสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพราะต่างมุ่งสู่มาตรฐานหรือคุณภาพที่คาดหวังให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน โดยมีวัตถุประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอก ดังนี้

2.7 วัตถุประสงค์ของการประเมิน

2.7.1 วัตถุประสงค์ทั่วไป

- 1) เพื่อให้ทราบระดับคุณภาพของสถานศึกษาในการดำเนินพันธกิจด้านต่างๆ
- 2) เพื่อกระตุ้นเตือนให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษาและประสิทธิภาพการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง
- 3) เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
- 4) เพื่อรายงานระดับคุณภาพและพัฒนาการในด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาต่อสาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.7.2 วัตถุประสงค์เฉพาะ

- 1) เพื่อตรวจสอบยืนยันสภาพจริงในการดำเนินงานของสถานศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา กรอบแนวทาง และวิธีการที่ สมศ. กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด
- 2) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ช่วยสะท้อนความแตกต่างของแต่ละสถานศึกษาที่แสดงถึงอัตลักษณ์ รวมทั้งผลสำเร็จของการดำเนินงานตามมาตรการส่งเสริมและการขึ้นนำสังคมของสถานศึกษาตามนโยบายของภาครัฐ
- 3) เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยพิจารณาจากผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบมากกว่ากระบวนการ
- 4) เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง
- 5) เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษามีทิศทางที่สอดคล้องกันในการประเมินคุณภาพภายนอกกับการประเมินคุณภาพภายใน
- 6) เพื่อสร้างความร่วมมือและมีเป้าหมายร่วมกันระหว่างหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อเป็นการเชื่อมโยงการดำเนินงานสู่การพัฒนาคุณภาพร่วมกัน
- 7) เพื่อรายงานผลการประเมินคุณภาพและเผยแพร่ผลการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

2.7.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพ

ภายนอก

ตามมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)พ.ศ. 2545 ระบุว่า “ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง” ในขณะที่มาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติฉบับเดียวกันระบุถึงการประเมินคุณภาพภายนอกไว้ว่า “ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์ การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาจากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาปกติที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการควบคุมดูแลปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพ มีการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ด้วยเหตุนี้ระบบการประกันคุณภาพภายในจึงต้องดูแลทั้งปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตหรือผลลัพธ์ ซึ่งต่างจากการประเมินคุณภาพภายนอกที่เน้นการประเมินผลการจัดการศึกษา ดังนั้นความเชื่อมโยงระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอกจึงเป็นสิ่งจำเป็น

เมื่อสถานศึกษามีการดำเนินการประกันคุณภาพภายในแล้ว จำเป็นต้องจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน ซึ่งเป็นผลจากการประกันคุณภาพภายในหรือเรียกว่ารายงานการประเมินตนเอง (SAR) เพื่อนำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เอกสารดังกล่าวจะเป็นเอกสารเชื่อมโยงระหว่างการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาการติดตามตรวจสอบโดยหน่วยงานต้นสังกัด และการประเมินคุณภาพภายนอกโดย สมศ. ดังนั้นสถานศึกษาจำเป็นต้องจัดทำรายงานการประเมินตนเองที่มีความลุ่มลึก สะท้อนภาพที่แท้จริงของสถานศึกษาในทุกองค์ประกอบคุณภาพการประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance) เป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และสร้างความมั่นใจ (assure)ได้ว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดและที่สังคมต้องการ

2.7.4 การรับรองมาตรฐานคุณภาพ

การประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีแนวทางการพิจารณาให้การรับรองมาตรฐานคุณภาพสถานศึกษา 2 แนวทางคือการรับรองมาตรฐานระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการประเมินแบบโดดเด่น โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณารับรองมาตรฐานคุณภาพดังนี้

1) การรับรองมาตรฐานระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การรับรองมาตรฐานคุณภาพของสถานศึกษารอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจะพิจารณาข้อมูลจากการประเมินตัวบ่งชี้ที่เชื่อมโยงไปสู่การรับรองมาตรฐานคุณภาพของสถานศึกษาดังนี้

การประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้มีตัวบ่งชี้พื้นฐาน จำนวน 8 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักรวม 80 คะแนน (โดยตัวบ่งชี้ที่ 1-4 และตัวบ่งชี้ที่ 6 มีค่าน้ำหนัก 10 คะแนน ตัวบ่งชี้ที่ 5 มีค่าน้ำหนัก 20 คะแนน และตัวบ่งชี้ที่ 7-8 มีค่าน้ำหนัก 5 คะแนน) ตัวบ่งชี้ข้อตกลงมีจำนวน 2 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนัก 10 คะแนน (แต่ละตัวบ่งชี้มีค่าน้ำหนัก 5 คะแนน) และตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม มีจำนวน 2 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนัก 10 คะแนน (แต่ละตัวบ่งชี้มีค่าน้ำหนัก 5 คะแนน)

2) การคำนวณผลการประเมิน

ผลการประเมินคุณภาพภายนอกนั้นนำเสนอโดยคำนวณผลเป็นรายตัวบ่งชี้และแยกตามแต่ละประเภทของตัวบ่งชี้ โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยผลการประเมินในแต่ละตัวบ่งชี้ในการคำนวณทศนิยม ใช้ทศนิยม 2 ตำแหน่ง หากทศนิยมตำแหน่งที่สามมีค่าตั้งแต่ .005 ขึ้นไปให้ปัดขึ้น และนำเสนอผลการประเมินในภาพรวมเพื่อใช้พิจารณาตัดสินผลและรับรองมาตรฐานคุณภาพของสถานศึกษา ดังรายละเอียดตามตาราง

3) การตัดสินผลการประเมินคุณภาพภายนอก

เป็นการนำผลการประเมินมาเปรียบเทียบเพื่อพิจารณาระดับคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยกำหนดมิติของการพิจารณาทั้งรายตัวบ่งชี้ ประเภทของตัวบ่งชี้ และในภาพรวม ตามเกณฑ์ในการตัดสินผล ดังรายละเอียดดังนี้

ช่วงคะแนนระดับคุณภาพ

4.51 - 5.00 ดีมาก

3.51 - 4.50 ดี

2.51 - 3.50 พอใช้

1.51 - 2.50 ควรปรับปรุง

0.00 - 1.50 ต้องปรับปรุง

4) การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพในการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554 - 2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจาก สมศ. จะต้องมีการประเมินคุณภาพภายนอกตามหลักเกณฑ์ที่ สมศ. กำหนด ดังนี้

การรับรองมาตรฐานระดับตัวบ่งชี้

(1) มีคะแนนเฉลี่ยรวมตัวบ่งชี้พื้นฐาน ตั้งแต่ 4.00 คะแนนขึ้นไป

(2) มีตัวบ่งชี้ย่อยอย่างน้อย 20 ตัวบ่งชี้ ที่ต้องมีคะแนนแต่ละตัวบ่งชี้ตั้งแต่ 3.75 คะแนนขึ้นไป

(3) ไม่มีตัวบ่งชี้ย่อยตัวใดมีคะแนนต่ำกว่า 2.51 คะแนน

การรับรองมาตรฐานในภาพรวม

(1) สถานศึกษามีค่าเฉลี่ยผลการประเมินคุณภาพภายนอกในระดับสถานศึกษาตั้งแต่ 4.00 คะแนนขึ้นไป

(2) สถานศึกษามีค่าเฉลี่ยผลการประเมินคุณภาพภายนอกในระดับดีขึ้นไป (มีคะแนนตั้งแต่ 3.75 คะแนนขึ้นไป) ไม่ต่ำกว่า 3 มาตรฐานใน 4 มาตรฐาน

(3) สถานศึกษาไม่มีมาตรฐานใดอยู่ในระดับปรับปรุง (มีคะแนนน้อยกว่า 2.51 คะแนน)

3. การทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET: Ordinary National Education Test)

3.1 ความหมาย

การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test : O-NET) (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) 2555: บทนำ) หมายถึง การทดสอบเพื่อวัดความรู้ และความคิดของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประเมินตามมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 จำนวน 67 มาตรฐานการเรียนรู้ครอบคลุม 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษาภาษาอังกฤษ สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ และการงานอาชีพ

3.2 วัตถุประสงค์ของการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2555: 2)

3.2.1 เพื่อทดสอบความรู้และความคิดของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3.2.2 เพื่อทดสอบความรู้และความคิดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3.2.3 เพื่อนำผลการทดสอบไปใช้เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการจบการศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3.2.4 เพื่อนำผลการสอบไปใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนของโรงเรียน

3.2.5 เพื่อนำผลการทดสอบไปใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชาติ

3.3 ความสำคัญของการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน(สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2553 : 9)

การทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน(O-NET) เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศจึงต้องมีการจัดสอบด้วยข้อสอบเดียวกันเพื่อวัดความรู้ความคิดของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครอบคลุมเนื้อหาวิชา 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่

1. ภาษาไทย
2. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
3. ภาษาอังกฤษ
4. คณิตศาสตร์

5. วิทยาศาสตร์
6. สุขศึกษาและพลศึกษา
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ศิลปะ

เหตุที่ต้องสอบเฉพาะ ป.6 ม.3 และ ม.6 ก็เพราะตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระบุว่า เป็นปลายช่วงชั้น ป.6 คือจบประถมศึกษา ม.3 คือจบประถมศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ส่วน ม.6 เรียกว่าจบการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงสอบทุกเดือนกุมภาพันธ์พร้อมกันทั่วประเทศ และประกาศผลสอบประมาณเดือนมีนาคมมาซึ่งตลอดกระบวนการสอบนี้ไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆทั้งสิ้น

3.4 ลักษณะและรูปแบบแบบทดสอบ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) 2555: 12)

ในปีการศึกษา 2555 สทศ. จัดสอบ O-NET ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามมาตรฐานการเรียนรู้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ครอบคลุม 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ 67 มาตรฐานการเรียนรู้

รูปแบบข้อสอบ

ในปีการศึกษา 2555 ข้อสอบมี 2 รูปแบบ คือ

1. ปรนัยแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก โดยเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

2. ปรนัยแบบเติมคำตอบหรืออื่นๆ เช่น การคิดคำนวณแล้วระบายค่าตัวเลขที่เป็นคำตอบ ซึ่งข้อสอบรูปแบบนี้จะมีจำนวนไม่เกินร้อยละ 20 ของแบบทดสอบทั้งหมดในวิชานั้น

3.5 สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) 2555: 1-2)

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) หรือ สทศ. เป็นหน่วยงานทดสอบระดับชาติ อยู่ในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติ เมื่อวันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2548 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบริหารจัดการและดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาวิจัย พัฒนา และให้บริการทางการประเมินผลทางการศึกษา และทดสอบทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเป็นศูนย์กลางความร่วมมือด้านการทดสอบทางการศึกษาในระดับชาติและระดับนานาชาติ

3.5.1 วิสัยทัศน์องค์กร

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) เป็นสถาบันทางวิชาการและวิชาชีพ และเป็นแหล่งอ้างอิงระดับชาติและนานาชาติที่เชี่ยวชาญด้านการทดสอบ และการประเมินผลทางการศึกษา เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาในทุกๆระดับและทุกประเภทการศึกษาสู่ระดับสากล

วิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการที่มุ่ง “คุณธรรม” ภายใต้วัฒนธรรมคุณภาพที่มีทั้ง “คนดี และระบบดี” เสริมสร้างพันธมิตรผู้ใช้และเครือข่ายการทดสอบ ซึ่งนำการยกระดับคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา มาตรฐานวิชาการ และมาตรฐานวิชาชีพในทุกๆระดับการศึกษาและทุกระบบ มุ่งสู่การเป็นสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานระดับสากล

3.5.2 พันธกิจ

- 1) จัดทำระบบ วิธีการทดสอบ และพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลตามมาตรฐานการศึกษา
- 2) จัดการประเมินผลการจัดการศึกษา และการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการทดสอบทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา
- 3) จัดการทดสอบทางการศึกษา บริการสอบวัดความรู้ความสามารถ และการสอบวัดมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพ ผลที่ได้นำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในการเทียบระดับ และเทียบโอนผลการเรียนที่มาจากการศึกษาในระบบเดียวกัน
- 4) จัดการศึกษาวิจัย และเผยแพร่นวัตกรรมด้านการทดสอบทางการศึกษา เผยแพร่เทคนิคการวัดและประเมินผลการศึกษา
- 5) เป็นศูนย์กลางข้อมูลการทดสอบทางการศึกษา สนับสนุน และให้บริการผลการทดสอบแก่หน่วยงานต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- 6) พัฒนาและส่งเสริมวิชาการด้านการทดสอบและประเมินผลทางการศึกษา พัฒนาบุคลากรด้านการทดสอบและประเมินผล ติดตามและประเมินผลคุณภาพบัณฑิต การรับรองมาตรฐานของระบบ วิธีการ เครื่องมือวัดของหน่วยงานด้านการประเมินผลและทดสอบทางการศึกษา
- 7) เป็นศูนย์กลางความร่วมมือด้านการทดสอบทางการศึกษาทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ

3.5.3 ค่านิยมหลักของ สทศ.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) มีพันธกิจหลักในการทดสอบและประเมินผลทางการศึกษาระดับชาติตามมาตรฐานการศึกษา ในทุกระดับและทุกประเภทการศึกษา เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพมุ่งมั่นเป็นสถาบันทดสอบทางการศึกษามาตรฐานสากล จึงกำหนดค่านิยมหลัก เพื่อเป็นคติประจำใจในการทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน)

N: Networking สร้างพันธมิตรเครือข่ายการทดสอบและการนำผลไปใช้

I: Innovation, Integrity พัฒนานวัตกรรมที่ทันสมัย ยึดมั่นในคุณธรรม

E: Efficiency, Excellence มุ่งประสิทธิภาพ และความเป็นเลิศ

T: Transparency, Trust ผลที่โปร่งใสเชื่อถือได้ และมีความศรัทธา

S: Standard and Service Mind มั่นคงในมาตรฐานและให้บริการด้วยใจ

องค์กรที่ยึดมั่นในคุณธรรม ความมีมาตรฐาน ความเป็นเลิศความมีประสิทธิภาพ ความโปร่งใส ให้เป็นที่ยอมรับเชื่อถือและศรัทธาสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ทันสมัย สานสัมพันธ์เครือข่ายการทดสอบและการนำผลไปใช้ เปี่ยมด้วยใจบริการ (NIETS)

4. การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อผลการทดสอบระดับชาติ

4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างงานวิชาการกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

งานวิชาการถือว่าเป็นงานหลักของสถานศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นเครื่องที่บ่งชี้ถึงคุณภาพการศึกษาประการหนึ่งด้วย ดังนั้นจึงมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างงานวิชาการกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้หลายท่านดังนี้

ปรียาพร วงศอนุตรโรจน (2543: 1) ได้กล่าวเอาไว้ว่างานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา ไม่วาสถานศึกษาจะเป็นประเภทใดมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการเนื่องจาก งานวิชาการ เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจหลักของสถานศึกษา และเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจหลักของสถานศึกษา ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องทางตรงหรือทางอ้อมก็อยู่ที่ลักษณะของงานนั้น

จันทราณี สงวนนาม (2545: 143) ได้ให้ความสำคัญ ของการบริหารงานวิชาการ ใ้วางแผนการบริหารของสถานศึกษาทุกสถานศึกษาไว้ว่า สถานศึกษามีภารกิจที่จะต้องบริหารจัดการให้เกิดคุณภาพในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานธุรการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญของการบริหารสถานศึกษาและถือว่าเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องหาความสนใจและให้ความสำคัญอย่างมากเพราะมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงาน ด้านวิชาการเป็นหลัก

เกสรี แจ่มสกุล (2551 : 19) ได้กล่าวถึงงานวิชาการไว้ว่าการบริหารงานวิชาการ เป็นงานที่สำคัญและเป็นงานหลักในการบริหารของสถานศึกษา คือมุ่งให้การเรียนการสอนของสถานศึกษาประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีคุณภาพ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546: 33) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างงานวิชาการกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า งานวิชาการเป็นเครื่องตัดสินคุณภาพของโรงเรียน การพิจารณาคุณภาพของโรงเรียนต้องอาศัยงานทางด้านวิชาการ โดยพิจารณาวิธีการและผลผลิตของระบบงานวิชาการ เช่น วิธีการจัดการเรียนรู้ของครู การบริหารงานวิชาการ ผลสำเร็จของครูทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เกิดกับนักเรียน เป็นต้น รวมถึงงานวิชาการเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จ และความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนเนื่องจากงานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องดำเนินการ กระตุ้นและส่งเสริมให้ครูร่วมมือกันในการปรับปรุงงานวิชาการของโรงเรียนอยู่เสมอ ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนต้องรู้จักวางแผน ติดตามสื่อสาร ประสานงาน ควบคุมบังคับบัญชา วินิจฉัยสั่งการ และมอบหมายงาน ให้ถูกต้องเหมาะสมเพื่อให้การปฏิบัติงานวิชาการบรรลุจุดหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2554: 17) ได้กล่าวถึงงานวิชาการและคุณภาพผู้เรียนไว้ว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียนที่มีความสำคัญ เป็นตัวกำหนดปริมาณงานของโรงเรียน การจัดสรรทรัพยากรให้แก่โรงเรียน คุณภาพของโรงเรียน และเครื่องชี้วัดความสำเร็จความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำองค์กร ดังนั้นการบริหารงานวิชาการจึง

เป็นภารกิจที่สำคัญของโรงเรียนที่จะพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพทั้งด้านความรู้ คุณธรรมจริยธรรม และทักษะชีวิต เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมได้

สรุปได้ว่า การบริหารวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษาเป็นตัวกำหนดปริมาณ งานของโรงเรียน งานวิชาการเป็นเครื่องตัดสินคุณภาพของโรงเรียน และความสามารถของผู้บริหาร โรงเรียนรวมถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เกิดกับนักเรียน

4.2 ปัจจัยการบริหารงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัย ดังรายละเอียดในภาคผนวก ก สรุปได้ว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มี 8 ปัจจัย ได้แก่ การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา การบริหารจัดการเรียนรู้ งานวัดผลประเมินผลการเรียน งานนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ การบริหารงานห้องสมุด การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการและการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

4.2.1 การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

วิโรจน์ มังคลมณี(2540: 4) กล่าวถึงการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ว่าหมายถึงการดำเนินการทุกอย่างในโรงเรียน เพื่อพัฒนานักเรียนให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร นั้นเอง ผู้มีความสำคัญในการบริหารการใช้หลักสูตรในโรงเรียนก็คือผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการการใช้หลักสูตรเป็นอย่างดี จึงจะสามารถ บริหารการใช้หลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรมวิชาการ (2545: 3) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายการนำหลักสูตรไปใช้ คือ การจัดการให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร นำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย สถานศึกษาต้องมีการประสานสัมพันธ์และร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนเพื่อ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2554: 43) กล่าวว่า การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆ อาทิ ฝ่ายบริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน โดยทั่วไปมีการดำเนินการใน 2 ส่วน คือ

1. การดำเนินการระดับสถานศึกษา ดำเนินการโดยองค์คณะบุคคลในระดับ สถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ เพื่อ พิจารณาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งแนวปฏิบัติต่างๆที่เกี่ยวข้อง เช่น ระเบียบการวัด ประเมินผลการเรียน รวมทั้งแนวปฏิบัติต่างๆที่เกี่ยวข้อง เช่น ระเบียบการวัดผลประเมินผลการเรียน รวมทั้งพิจารณาเกี่ยวกับเอกสารบันทึกรายงานผลการเรียน ซึ่งต้องใช้ร่วมกันในสถานศึกษานั้นๆ

2. การดำเนินการระดับชั้นเรียน ดำเนินการโดยครูผู้สอนแต่ละคนออกแบบ หน่วยการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่มซึ่งอาจ มีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ครูสอนรายวิชาเดียวกัน ระดับชั้นเดียวกันอาจพิจารณา ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ดังนั้นกิจกรรมการเรียนรู้หรืองานที่มอบหมายให้ผู้เรียน ปฏิบัติหรือวิธีการวัดประเมินผลอาจต้องปรับให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

การบริหารจัดการหลักสูตรมีกระบวนการดังนี้

1. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการจัดทำเอกสารในระดับสถานศึกษา ในองค์กรคณะบุคคล ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการ เมื่อจัดทำเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาเสร็จเรียบร้อยแล้ว การจัดทำรูปแบบและการจัดแบ่งจำนวนเล่มของหลักสูตรโรงเรียนขึ้นอยู่กับพิจารณาตามความเหมาะสมของโรงเรียน เพื่อความสะดวกในการบริหารจัดการ และการนำไปใช้ หลักสูตรสถานศึกษา

กระบวนการจัดทำหลักสูตร

1.1 ประชุมสร้างความตระหนักแก่บุคลากร ให้มีความรู้ เห็นความสำคัญ และความจำเป็นของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

1.2 แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและจัดทำหลักสูตร ควรเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนชุมชน

1.3 จัดทำร่างหลักสูตรสถานศึกษาโดยศึกษาวิเคราะห์ปัญหา กำหนด วิสัยทัศน์ ภารกิจเป้าหมาย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ข้อมูลและบริบทของโรงเรียน

1.4 สรุปเรียบเรียงการจัดทำหลักสูตร

1.5 ประกาศใช้หลักสูตรสถานศึกษา

2. การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนและครู นำหลักสูตรไปปฏิบัติให้บังเกิดผล รวมถึงการบริหารงานด้านวิชาการของโรงเรียน เพื่อการพัฒนา หลักสูตรไปสู่การเรียนการสอนในห้องเรียน และอำนวยความสะดวกให้ครูสามารถสอนนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การจัดเอกสารประกอบหลักสูตร การเตรียมบุคลากร อาคาร สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ สภาพแวดล้อม การบริหารและบริการหลักสูตร และการนิเทศการใช้หลักสูตร

สิ่งสำคัญในการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ ควรดำเนินการดังนี้

2.1 สร้างความรู้ ความเข้าใจ บุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรศึกษา วิเคราะห์ ทำความเข้าใจหลักสูตรที่จะนำไปใช้ให้มีความเข้าใจตรงกันเพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปในทำนองเดียวกันและสอดคล้องต่อเนื่องกัน

2.2 ประสานองค์คณะบุคคลทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การสนับสนุนในการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ นับแต่การเตรียมหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ ในด้าน วิธีการ สื่อ การประเมินผล การจัดอบรมผู้ใช้หลักสูตรในท้องถิ่น การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ และการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร

2.3 การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ จะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ เป็นไปตามขั้นตอนที่วางแผนและเตรียมการไว้ โดยคำนึงถึงปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การนำหลักสูตรไปใช้ประสบความสำเร็จได้ คือ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เอกสารหลักสูตร ตลอดจนสถานที่ที่จะเป็นแหล่งให้ความรู้และประสบการณ์ สิ่งเหล่านี้จะต้องได้รับการจัดเตรียมไว้อย่างดี พร้อมทั้งจะให้ การสนับสนุนเมื่อได้รับการร้องขอ

2.4 พัฒนาครูอย่างเต็มที่และจริงจัง ตั้งแต่การอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจทักษะและเจตคติเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรอย่างเข้มข้น การให้การสนับสนุนด้านปัจจัยต่างๆ การสนับสนุนการจัดทำแผน การจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา การติดตาม

ประเมินผล การปฏิบัติการสอนของครูอย่างเป็นระบบ และการพัฒนาประสิทธิภาพในการสอนของครูอย่างหลากหลาย เช่น การจัดอบรมสัมมนาเป็นระยะๆ การเผยแพร่เอกสารที่เป็นประโยชน์ การพาไปทัศนศึกษา การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ และการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานฯลฯ

2.5 ประสานความร่วมมือ ผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ เพื่อให้การสนับสนุนและพัฒนาครูให้สามารถให้หลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนิเทศติดตามการปฏิบัติงานร่วมกับครูอย่างใกล้ชิด

2.6 การติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร ทุกฝ่าย ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะๆ ซึ่งจะต้องกำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ เพื่อจะได้นำข้อมูลต่างๆมาประเมินวิเคราะห์ พัฒนา ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และวางแนวทางในการนำหลักสูตรไปใช้ให้มีประสิทธิภาพดีขึ้น

3. การนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา เป็นกระบวนการสำคัญที่สถานศึกษาใช้ในการควบคุมคุณภาพ โดยใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการติดตาม เช่น การตรวจเยี่ยมและการสังเกตการณ์ในชั้นเรียน การสอนแนะ การตรวจแผนการจัดการเรียนรู้ การบันทึกหลังสอน การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น

ดังนั้นสถานศึกษาควรจัดให้มีแผนการนิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบดำเนินการให้กระบวนการนิเทศเป็นวัฒนธรรมในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาบนพื้นฐานความรู้ เป็นกัลยาณมิตร มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และยอมรับการเปลี่ยนแปลงสถานภาพระหว่างกันเป็นผู้นิเทศและเป็นผู้รับการนิเทศ ควรดำเนินการดังนี้

3.1 ร่วมกันกำหนดความต้องการในการรับการนิเทศหรือกำกับ ติดตาม เพื่อเฝ้าระวังมิให้คุณภาพการจัดทำและใช้หลักสูตรเกิดปัญหา อุปสรรคและส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียน

3.2 สร้างความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับการนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตรในเชิงบวกแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาว่ามิได้เป็นกระบวนการจับผิดแต่เป็นกระบวนการดูแลช่วยเหลือเพื่อให้การใช้หลักสูตรมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

3.3 กำหนดข้อตกลงเพื่อการขับเคลื่อนการนิเทศติดตามร่วมกันและมีแผนการดำเนินการอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม

3.4 ผู้บริหารโรงเรียนต้องดำเนินการให้มีการนิเทศ ติดตาม อย่างเป็นระบบครบวงจรทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและครอบคลุม

4. การประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งสถานศึกษาจะต้องมีความตระหนักในการปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย คุณธรรมบรรลุมตามมาตรฐานการเรียนรู้ระดับชาติ และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข กระบวนการประเมินผลการใช้หลักสูตร สามารถดำเนินการได้ทั้งระหว่างการใช้หลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้แล้วหรือการติดตามจากผลผลิตคือ ผู้เรียนที่จบการศึกษาตามหลักสูตรนั่นเอง

เพื่อให้การประเมินผลการใช้หลักสูตรบรรลุเป้าหมายของการควบคุมคุณภาพสถานศึกษาควรจัดให้มีการประเมินทั้งระบบ คือ

4.1 กำหนดให้มีการประเมินการใช้หลักสูตรเป็นกิจกรรมหลักของสถานศึกษา

4.2 สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินการใช้หลักสูตรด้วยตนเองกับคณะครู

4.3 วางระบบเครือข่ายการทำงานและมอบหมายงานการประเมินให้คณะผู้ปฏิบัติงานแต่ละคณะดำเนินการประเมินเป็นระยะๆ โดยกำหนดให้ชัดเจนว่าคณะใดต้องประเมินรายการใดบ้าง

สรุปผลการประเมิน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

5. การรายงานการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา เป็นการนำผลการประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของคณะครูและผู้บริหารโรงเรียนเสนอจุดเด่นจุดที่ต้องการพัฒนาความสำเร็จและ/หรือปัญหาของการนำไปใช้ตามองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้สาธารณชนได้รับทราบ และเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน ชุมชน บรรลุเป้าหมายการศึกษาของชาติต่อไป

6. การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา

การปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับผู้เรียน และความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน โดยรวบรวมข้อมูลจากการประเมินผลตามประเด็นต่างๆ ดังนี้

6.1 ประเมินตัวหลักสูตร โดยมีหัวข้อในการพิจารณา เช่น ความครบถ้วนขององค์ประกอบหลักสูตร ความครอบคลุมเนื้อหาสาระ ตามมาตรฐานและตัวชี้วัด ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมงและค่านาหนัก วิธีการวัดและประเมินผล

6.2 ประเมินความต้องการจำเป็นในการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพของนักเรียนในอนาคต เพื่อนำมาใช้กำหนดโปรแกรมการเรียนและเวลาเรียน

6.3 ประเมินความต้องการของพ่อแม่ผู้ปกครอง และชุมชนในการพัฒนาผู้เรียนเพื่อนำมาใช้กำหนดโปรแกรมการเรียน และโครงการต่างๆ

สรุปได้ว่าการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึงการดำเนินการทุกอย่างในโรงเรียน เพื่อพัฒนานักเรียนให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร โดยมีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นจากการมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิและ ผู้แทนชุมชน และนำไปสู่การเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลแล้วนำมา พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและ ชุมชน

4.2.2 การบริหารจัดการเรียนรู้

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร(2554 : 8)กล่าวว่า การบริหาร เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์กร โดยอาศัยหน้าที่หลักทางการบริหารที่สำคัญคือ การวางแผน การจัดการองค์กร การนำ การติดตามตรวจสอบและการประเมินผล ตลอดจนการรายงานผลการดำเนินงาน ซึ่งผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบที่จะให้มีการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การพัฒนา
นักเรียนให้บรรลุตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนดโดยมีปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ ตัวผู้เรียน
เหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เป็นสิ่งเร้า การกระทำหรือการตอบสนอง

1) การบริหารจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีกระบวนการที่หลากหลาย
ได้แก่กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทาง
สังคมกระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง
กระบวนการปฏิบัติลงมือทำจริงกระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง
และกระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย

(2) กระบวนการบริหารการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ก. ประชุมระดมสมอง สร้างความตระหนักและความเข้าใจกับ
บุคลากรผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ข. ศึกษาสภาพปัญหา ปัญหาความต้องการผลการจัดการศึกษา
รายงานประจำปี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารสนเทศของโรงเรียน สำรวจความต้องการ ปัญหา
อุปสรรค การจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมาและแนวทางการจัดการเรียนการสอนในปีปัจจุบัน โดยให้
ครูมีส่วนร่วมทุกคน

(3) จัดทำคำสั่งแต่งตั้งครูเข้าสอนให้ตรงกับความต้องการ ความสามารถและ
ความต้องการจัดตารางสอนให้ตรงตามหลักสูตรสถานศึกษา

(4) กำหนดขอบข่ายงาน

ก. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
ข. การจัดทำแผนการเรียนรู้ ตรวจสอบและนิเทศการจัดทำแผนการ
เรียนรู้ วิธีจัดการเรียนรู้

ค. การจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

2) การบริหารจัดการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551 ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
กับผู้เรียนโดยคำนึงถึงความถนัด วิธีชีวิต ความเท่าเทียม ความเสมอภาค ความสามารถ และศักยภาพ
ของนักเรียน เน้นกระบวนการที่นักเรียนได้ปฏิบัติจริง ฝึกทักษะให้คิดเป็น จัดการได้ ประยุกต์ใช้
กระบวนการวิจัยมาพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีการยืดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น

(1) กระบวนการบริหารการจัดการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

ประชุมชี้แจงนโยบาย วัตถุประสงค์ อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับการ
พัฒนาการเรียนการสอน

ก. จัดทำคำสั่งแต่งตั้งกำหนดบทบาทหน้าที่

ข. วิเคราะห์สภาพปัญหาและแนวทาง

ค. ส่งเสริม สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์และอื่นๆ

ง. ดำเนินงานตามแผน

จ. ประเมินผลระหว่างปฏิบัติงานในระดับกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ ตามลำดับ ส่งเสริมให้มีการปรับปรุงและพัฒนาหลังการประเมินผล

ฉ. สรุปผลรวบรวมจัดทำรูปเล่ม รายงานผู้ที่เกี่ยวข้อง

4.3 การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้เรียน

การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถความถนัดของตนเองและสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ เห็นคุณค่าในการประกอบสัมมาอาชีพ เป็นผู้มีความประพฤติดี ศีลธรรม จริยธรรม รู้จักบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ การบำเพ็ญประโยชน์ให้ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข โดยมีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งมี 3 ลักษณะคือ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียนและกิจกรรมเพื่อสังคม และสาธารณประโยชน์รวมถึงมีการบริหารทางวิชาการที่ส่งเสริมพัฒนาศักยภาพสู่ความเป็นเลิศ การจัดสอนซ่อมเสริมและบริหารงานเพื่อส่งเสริมวิชาการ

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานในด้านการนำหลักสูตรไปสู่การพัฒนานักเรียนให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรโดยมีการวิเคราะห์ปัญหา มีการวางแผนในการจัดการ ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีการตรวจสอบ นิเทศติดตามการทำแผน และวิธีการสอนรวมถึงการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถความถนัดของตนเองและสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ

4.4 การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536: 32) กล่าวว่า งานนิเทศภายใน หมายถึง งานที่ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนร่วมมือกัน เพื่อปรับปรุงงานต่างๆ ในการส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน อันจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543: 26) ได้ให้ความหมายการนิเทศการศึกษาคือ กระบวนการจัดการบริหารการศึกษาเพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือ และความร่วมมือกับครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในการปรับปรุงการเรียนการสอนของครู เพื่อเพิ่มคุณภาพของบทเรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายการศึกษา

ศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2554: 101) ได้กล่าวถึง การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่สำคัญกิจกรรมหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนให้การจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานต่างๆ ในโรงเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพเพราะการนิเทศภายในเป็นการส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนร่วมมือกันปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานต่างๆให้ดีขึ้น

กระบวนการการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน

1. สร้างความตระหนักและความเข้าใจร่วมกันในเรื่องต่อไปนี้

- 1.1 ความสำคัญของการนิเทศภายใน
- 1.2 จุดมุ่งหมายของการนิเทศ
- 1.3 เป้าหมายและตัวชี้วัดความสำคัญ
- 1.4 กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ

2. แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆตามลักษณะงานหรือตามสภาพของโรงเรียนให้เข้ากับแบบการนิเทศภายใน ได้แก่ ผู้บริหารของโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนหรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ หัวหน้าระดับสายชั้น และครูประจำชั้น ครูประจำวิชา เป็นต้น

3. การดำเนินการนิเทศภายในแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการเป็นขั้นเริ่มต้นที่จะได้ข้อมูลจากการศึกษา เพื่อไปประกอบการตัดสินใจ การวางแผนและการกำหนดทางเลือก

3.2 ขึ้นวางแผนและกำหนดทางเลือกเป็นการพิจารณาและตัดสินใจอย่างมีเหตุผลตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ ในการกำหนดวัตถุประสงค์ เลือกขั้นตอนการทำงานที่ดีที่สุดตามกิจกรรมการนิเทศ กำหนดวิธีการดำเนินการ จัดทำโครงการ การกำหนดกิจกรรม การสร้างเครื่องมือและสื่อที่ใช้ประกอบการนิเทศ จัดทำปฏิทินปฏิบัติการนิเทศ ฯลฯ ตามลำดับ

3.3 ขึ้นปฏิบัติการนิเทศ ดำเนินการ ดังนี้

3.3.1 คณะกรรมการดำเนินการนิเทศประชุมเพื่อมอบหมายงานการจัดทำสื่อ เครื่องมือในการนิเทศ

3.3.2 ปฏิบัติงานตามปฏิทินที่กำหนดไว้ในโครงการอย่างจริงจังตามหัวข้อรายการ ปฏิบัติงานดังนี้

- 1) ประชุมระดมความคิด กำหนดแนวทางในการนิเทศ
- 2) จัดทำโครงการเพื่อขออนุมัติจากผู้บริหาร
- 3) ประชุมปฏิบัติการจัดทำสื่อ/เครื่องมือ ต้นแบบ
- 4) ทดลองใช้และปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น
- 5) นำสื่อ/เครื่องมือไปใช้ในการนิเทศภายในโรงเรียน
- 6) ติดตามผลการนิเทศและรายงาน

3.4 ขึ้นประเมินผลและรายงานเป็นขั้นตอนการตรวจสอบการปฏิบัติงาน รวบรวมปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงานแต่ละขั้นตอน เพื่อหาแนวทางแก้ไข เป็นการประเมินขั้นสุดท้าย เพื่อเปรียบเทียบผลงานซึ่งมีขอบข่ายการประเมิน ดังนี้

3.4.1 ประเมินการดำเนินงานทุกขั้นตอน

3.4.2 นำผลการประเมินโครงการในข้อ 3.3 มาเป็นข้อมูลในการประเมินกระบวนการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดตามมาตรฐานการประกันคุณภาพหรือไม่

3.4.3 ประเมินความพึงพอใจของครูในการมีส่วนร่วมในกระบวนการนิเทศ

3.4.4 รวบรวมและสรุปรายงานผลการนิเทศภายในโรงเรียนและเสนอผู้บริหารโรงเรียนทราบ

สรุปได้ว่า การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียนได้วางแผนและดำเนินการร่วมกันเริ่มตั้งแต่สร้างความตระหนักและความเข้าใจเรื่องการนิเทศพร้อมทั้งตั้งกรรมการที่รับผิดชอบมีการดำเนินการและการ

ประเมินผลตามแผน เพื่อเป็นการชี้แนะให้ความช่วยเหลือ ความร่วมมือกับครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านวิชาการในการส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน อันจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นไปตามจุดมุ่งหมายการศึกษา

4.5 การวัดผลประเมินผลการเรียน

กมล ภูประเสริฐ (2545: 86) ได้กล่าวถึงการวัดผล ว่าเป็นกระบวนการในการกำหนดค่าตัวเลขให้กับสิ่งของหรือเหตุการณ์ใดๆ อย่างมีกฎเกณฑ์ ส่วนการประเมินผลเป็นกระบวนการในการใช้ดุลพินิจหรือค่านิยมในการพิจารณาตัดสินคุณค่า ความเหมาะสม หรือสัมฤทธิ์ผลของเหตุการณ์ โครงการ หรือสิ่งอื่นใด หลักการเปรียบเทียบผลการวัดกับเป้าหมายหรือกับวัตถุประสงค์หรือเกณฑ์ที่กำหนด

กรมวิชาการ(2545: 24) ได้กล่าวถึงการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน จะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา และเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

ศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2554: 110) ได้กล่าวถึง การวัดผลประเมินผลการเรียนมีจุดมุ่งหมายพื้นฐาน 2 ประการ ได้แก่ การวัดประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน และการวัดผลประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ดังนี้

1. ระดับชั้นเรียน เป็นการวัดและประเมินผลการเรียนทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเป็นการประเมินผลย่อยหรือประเมินผลรวม เป็นการประเมินผลตามสภาพจริงหรือการปฏิบัติ เป็นการทดสอบประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน ซึ่งการประเมินระดับชั้นเรียนเป็นการใช้ผลการประเมิน เพื่อปรับปรุงหรือพัฒนาผู้เรียน ปรับการสอน และตัดสินผลการเรียนและสื่อสารกับผู้ปกครอง

2. ระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนทุกชั้น โดยการวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประเมินระดับสถานศึกษาเป็นการใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน และเพื่อการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน

3. ระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัด ดำเนินการประเมินคุณภาพโดยสำนักการศึกษา

4. ระดับชาติ เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนด้วยมาตรฐานเดียวกัน โดยใช้ข้อสอบมาตรฐานของหน่วยงานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งการประเมินผลระดับชาติเป็นการใช้ผลการประเมินเพื่อการตัดสินใจ กำหนดนโยบาย จัดสรรทรัพยากร ยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยรวม

การนำการวัดผลประเมินผลสู่การปฏิบัติ

สถานศึกษาสามารถนำการวัดผลและประเมินผลสู่การปฏิบัติ ได้ดังนี้

1. จัดทำนโยบาย รูปแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สถานศึกษา
2. กำหนดเกณฑ์การประเมิน การผ่านตัวชี้วัด

3. จัดทำแนวปฏิบัติและเกณฑ์การประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน
คุณลักษณะอันพึงประสงค์และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4. กำหนดกระบวนการตัดสินผลการเรียน

5. กำหนดแนวปฏิบัติการอนุมัติการเลื่อนชั้น การเลื่อนชั้นระหว่างปี การซ้ำชั้น

6. กำหนดภารกิจครูผู้สอน

7. จัดทำคู่มือครู คู่มือนักเรียน

สรุปได้ว่า การวัดผลประเมินผลการเรียน หมายถึง การกำหนดเกณฑ์การตัดสิน
คุณภาพผู้เรียนและ ความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน เพื่อเป็นสารสนเทศที่จะเป็นประโยชน์ต่อ
การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา และเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งจะประกอบไปด้วยจัดทำ
นโยบาย รูปแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ กำหนดเกณฑ์ แนวปฏิบัติและเกณฑ์การประเมิน
ไว้ชัดเจน

4.6 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้

อนุศักดิ์ สมิตสันต์ (2540: 180) ได้ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนว่า
หมายถึง สิ่งที่ช่วยในการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนและผู้เรียนเป็นผู้ใช้ เพื่อช่วยให้กระบวนการเรียนการสอน
ดำเนินไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนการสอนได้แก่ วัตถุ สิ่งของที่มีอยู่ในธรรมชาติ
หรือมนุษย์สร้างขึ้น รวมถึงวิธีการสอนตลอดจนกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ

ศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2554: 117) ได้กล่าวถึงสื่อว่า
หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่บรรจุข้อมูลเพื่อให้ผู้ส่งและผู้รับสามารถสื่อสารกันได้ตรงตามวัตถุประสงค์ เมื่อ
มีการนำสื่อมาใช้ในการเรียนการสอน จึงเรียกว่า สื่อการเรียนการสอน ซึ่งหมายถึง สื่อที่บรรจุเนื้อหา
หรือสาระการเรียนรู้ที่ผู้สอน และผู้เรียนใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระที่ต้องการ
เรียนรู้

นวัตกรรม หมายถึง ความคิด การปฏิบัติหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ที่ยังไม่เคยมีใช้มา
ก่อน หรือเป็นการพัฒนาดัดแปลงมาจากของเดิมที่มีอยู่ให้ทันสมัยและใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น เมื่อนำ
นวัตกรรมมาใช้จะช่วยให้การทำงานนั้นได้ผลดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงกว่าเดิม ทั้งยังช่วย
ประหยัดเวลาและแรงงานได้ด้วย

นวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง การนำสิ่งใหม่ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของความคิดหรือ
การกระทำ รวมทั้งสิ่งประดิษฐ์เข้ามาใช้ในระบบการศึกษา เพื่อมุ่งหวังที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีอยู่เดิม
ให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว เกิด
แรงจูงใจในการเรียน และช่วยประหยัดเวลาในการเรียน เช่น การสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน
การใช้วีดิทัศน์เชิงโต้ตอบ สื่อหลายมิติ และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

เทคโนโลยี หมายถึง การประยุกต์เอาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์มาใช้เพื่อ
ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์หรือหมายถึงการนำความรู้ ทักษะ และทรัพยากรมาผลิตเป็น
ผลิตภัณฑ์ต่างๆเพื่ออำนวยความสะดวกหรือตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์

แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่ง หรือ ที่รวม ซึ่งอาจเป็นสภาพ สถานที่หรือศูนย์รวมที่
ประกอบด้วย ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียน
การสอนที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอน แหล่งเรียนรู้ตามมาตรา

25 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้ เป็นต้น

แนวทางปฏิบัติ (ดร.จามจุรี จำเมือง และคณะ: 76)

1. ศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และการบริหารงานวิชาการ

2. ส่งเสริมการผลิต พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอน

3. จัดสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานด้านวิชาการ

4. ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบัน

5. ประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

สรุปได้ว่า การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การที่ครูผู้สอนได้พัฒนาความคิดหรือการกระทำ การปฏิบัติหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ มาใช้ร่วมกันกับผู้เรียน เพื่อช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการ ศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็นในการผลิต จัดหา พัฒนา และประเมินการใช้สื่อ นวัตกรรมเหล่านั้นด้วย

4.7 การบริหารงานห้องสมุด

กุลธิดา ท้วมสุข และคณะ (2534: 1) ได้กล่าวถึง การบริหารงานห้องสมุดว่า หมายถึงงานที่เกี่ยวกับวัสดุ ความรู้ต่างๆ ได้แก่ วารสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร เอกสาร โสตทัศนวัสดุ โดยมีเจ้าหน้าที่มีความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ดำเนินการเลือก จัดหา จัดเก็บและให้บริการแก่ผู้ใช้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543: 205) ได้กล่าวถึง การพัฒนาห้องสมุดว่า ห้องสมุดเป็นส่วนที่ช่วยส่งเสริมด้านวิชาการให้กับสถานศึกษา เป็นแหล่งให้นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนครู อาจารย์ได้ศึกษาหาความรู้ การจัดทำโครงการด้านเทคนิคให้ทันสมัยจึงควรควบคู่ไปกับการบริการ

ประยูร เจริญวรรณ (2547: 20) ได้กล่าวว่า ห้องสมุด หมายถึง สถานที่ที่รวบรวม หนังสือ เอกสารสิ่งพิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เป็นแหล่งวิทยาการความรู้

แนวปฏิบัติ (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร 2554: 95)

1. ประชุมชี้แจงและสร้างความตระหนักให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนในการจัดให้มีห้องสมุดและห้องปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมศักยภาพนักเรียน

2. สำรวจความต้องการของครู บุคลากร นักเรียนต่อการใช้ห้องสมุด และห้องปฏิบัติการต่างๆ

3. วางผังการจัดห้องสมุดและห้องปฏิบัติการต่างๆรวมทั้งจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดูแลรับผิดชอบ

4. จัดบรรยากาศห้องสมุดและห้องปฏิบัติการต่างๆให้เอื้อต่อการเรียนรู้คามบริบทของสถานศึกษา

5. จัดตารางการใช้ห้องสมุดและห้องปฏิบัติการต่างๆ

6. จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การใช้ห้องสมุดและห้องปฏิบัติการต่างๆให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

7. ติดตามผลการใช้ห้องสมุดและห้องปฏิบัติการเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

8. สรุปประเมินผลเพื่อการพัฒนา

สรุปได้ว่าการบริหารงานห้องสมุด หมายถึง การบริหารงานที่เกี่ยวกับวัสดุความรู้ต่างๆที่เจ้าหน้าที่บรรณารักษศาสตร์ดำเนินการเลือก จัดหา จัดเก็บและ เป็นแหล่งให้นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนครูอาจารย์ได้ศึกษาหาความรู้ มีการจัดตารางการใช้และคณะกรรมการดูแลรับผิดชอบ ติดตาม ประเมินผลเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4.8 การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2554: 132) กล่าวว่า ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545) ได้บัญญัติหลักการบริหารและการจัดการศึกษาในรูปขององค์กรบุคคลหรือคณะกรรมการทั้งระดับส่วนกลางและระดับท้องถิ่น ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารและการจัดการศึกษาในรูปแบบคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศาสนา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ และกำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการและได้กล่าวถึงรายละเอียดต่างๆดังนี้

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนต่อการจัดการศึกษา หมายถึง การสำรวจความต้องการของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา การกำหนดวิสัยทัศน์ และเป้าหมายการจัดการศึกษาร่วมกัน สมาคม ชมรม องค์กร หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ให้การสนับสนุนสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

การมีส่วนร่วมของสถานศึกษาต่อการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชน หมายถึง สถานศึกษาและชุมชนมีโครงการ/กิจกรรม เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน ผลการพัฒนาเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมและสังคม สถานศึกษาให้การสนับสนุนชุมชนอย่างเหมาะสมต่อเนื่อง สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการในการให้ความรู้และให้บริการชุมชน

สำนักทดสอบทางการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(2555: 64) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชนว่าเป็นความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองหรือชุมชน การบริหารโรงเรียนในปัจจุบันจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือช่วยเหลือ และประสานงานกับบุคคลในสังคมหลายฝ่ายเพื่อให้การบริหารงานของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2554: 136-139)

1. ขั้นสร้างความตระหนักของการจัดการศึกษาของโรงเรียนด้วยการระดมความคิด

1.1 ประชุมผู้ปกครองเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจในงานของโรงเรียนตลอดทั้งให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของการพัฒนาโรงเรียนจากการร่วมระดมความคิดที่หลากหลาย

1.2 มอบหมายให้ผู้ปกครองเป็นสมาชิกที่สำคัญหรือเป็นเจ้าของโรงเรียนและมีส่วนร่วมในการนำเสนอตัวแทนหรือผู้แทนของผู้ปกครอง ผู้แทนของผู้นำชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่าหรือ

บุคคลภายในชุมชน โดยกำหนดให้สรรหาด้วยการกระจายตามพื้นที่ที่นักเรียนอาศัยอยู่ และมีอาชีพที่หลากหลายเพื่อให้ครอบคลุมและเกิดความคิดที่หลากหลายโดยตัวแทนต้องได้ รับการยอมรับในด้านความดี มุ่งประโยชน์เพื่อส่วนรวมและไม่หวังผลตอบแทน

1.3 สอบถาม/สำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียน

2. ขั้นการมีส่วนร่วม

2.1 แต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการเครือข่ายของโรงเรียน

2.2 ประชุมคณะกรรมการทั้งสองคณะเพื่อสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน

2.3 คณะกรรมการให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาโรงเรียนตามมุมมองของแต่ละคน เพื่อความหลากหลายทางความคิด

2.4 สรุปรวบรวมความคิดจากข้อมูลที่ได้รับจากผู้ปกครองและความคิดที่หลากหลายจากการประชุมคณะกรรมการในด้านการ จัดทำสาระหลักสูตร การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ และด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียน

3. ขั้นวางแผนสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ

3.1 คณะกรรมการฯ ศึกษาหลักการ จุดหมายโครงสร้างของหลักสูตร

3.2 พิจารณาความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้กับหลักสูตร

3.3 พิจารณาความถูกต้องความสมบูรณ์ของสาระการเรียนรู้และความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

3.4 ให้ความเห็นชอบในหารจัดทำสาระการเรียนรู้

3.5 คณะกรรมการฯ มีส่วนร่วมในการสนับสนุน จัดหาสื่อ นวัตกรรม คณะกรรมการฯ มีส่วนร่วมในการสนับสนุน จัดหาสื่อ นวัตกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ทั้งในด้านงบประมาณ บุคคลและแหล่งเรียนรู้

4. สรุปและรายงานผล

4.1 สรุปสาระหลักสูตรของสถานศึกษา

4.2 สรุปมาตรฐานทางวิชาการที่กำหนดตามแผนสร้างความเข้มแข็ง

4.3 สรุปแผนการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมด้านทรัพยากร สื่อ นวัตกรรม แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.4 คณะกรรมการฯ รายงานผลสรุปให้ผู้ปกครองได้รับทราบและขอความร่วมมือ

แนวปฏิบัติ (ดร.จามจุรี จำเมือง และคณะ: 79)

1. การศึกษา สำรวจ ความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน
2. จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิด และเทคนิค ทักษะทางวิชาการ เพื่อการพัฒนาทักษะวิชาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

3. การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา และที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

4. ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว ชุมชนท้องถิ่น

สรุปได้ว่า การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ หมายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่นในรูปแบบคณะกรรมการ โดยมีการสร้างความตระหนักและร่วมจัดการศึกษาของโรงเรียนด้วยการระดมความคิด ศึกษา สำรวจ ความต้องการ และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

4.9 การประกันคุณภาพการศึกษากับงานวิชาการ

ศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2554: 140) การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการบริหารจัดการที่มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพซึ่งเป็นภารกิจที่สถานศึกษาจะต้องทำอยู่แล้ว การประกันคุณภาพการศึกษาจึงไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2549:3) ได้กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และสร้างความมั่นใจได้ว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานที่กำหนด ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดและสังคมต้องการ

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการบริหารจัดการที่มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพซึ่งเป็นภารกิจที่สถานศึกษาจะต้องทำอยู่แล้ว การประกันคุณภาพการศึกษาจึงไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1. บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้

2. ใช้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการในโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพบุคลากรและนักเรียนไปพร้อมกัน

3. การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรในโรงเรียน และให้ผู้เกี่ยวข้องทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามผล และพัฒนาปรับปรุง ผลักดันให้โรงเรียนมีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพเป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ตลอดจนประเทศชาติ

วัตถุประสงค์ของการประเมินคุณภาพการศึกษา

1. เพื่อให้ทราบระดับคุณภาพของสถานศึกษาในการดำเนินพันธกิจด้านต่างๆ
2. เพื่อกระตุ้นให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษาและประสิทธิภาพการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง

3. เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
4. เพื่อรายงานระดับคุณภาพและพัฒนาการในด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาต่อสาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษากับงานวิชาการ

1. การเตรียมการ

1.1 เตรียมความพร้อมของบุคลากรโดยสร้างความตระหนักความสำคัญและจำเป็น ที่ต้องดำเนินการประกันคุณภาพงานวิชาการภายในโรงเรียน

1.2 ให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

1.3 แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบการประกันคุณภาพการศึกษา

2. ขั้นตอนการ

2.1 วางแผน (P: Plan)

2.1.1 วิเคราะห์เป้าหมายหรือมาตรฐานการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ

2.1.2 ประชุม ทำความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานตัวชี้วัด และเกณฑ์การประเมินเพื่อให้บุคลากรทุกคนเข้าใจในทิศทางเดียวกัน

2.1.3 วิเคราะห์งานวิชาการสู่มาตรฐานการศึกษาโดยวิเคราะห์ความสอดคล้องของตัวชี้วัดแต่ละมาตรฐานกับแผนงาน/โครงการตามแผนปฏิบัติการของโรงเรียน

2.1.4 ผู้บริหารโรงเรียนคณะครูร่วมกันศึกษามาตรฐานตัวชี้วัดและจัดทำเกณฑ์ประเมินให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดแต่ละตัว

2.1.5 กำหนดงบประมาณ ระยะเวลาและกำหนดผู้รับผิดชอบแต่ละมาตรฐาน

2.2 ลงมือปฏิบัติ (D: Do)

2.2.1 แบ่งบุคลากรทุกคนเข้ากลุ่มงานตามมาตรฐานการศึกษาหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้

2.2.2 ทุกกลุ่มวิเคราะห์งานตามที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตร/ แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่รับผิดชอบ

2.2.3 ทุกกลุ่มระดมสมอง ระบุวิธีการดำเนิน การค้นหาจุดเด่นและจุดที่ต้องการปรับปรุง เพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดตามเกณฑ์มาตรฐาน

2.2.4 ผู้บริการให้การส่งเสริมสนับสนุน จัดสิ่งอำนวยความสะดวก และทรัพยากรในการดำเนินงานอย่างเหมาะสม

2.2.5 ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้มีการกำกับ ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และให้การนิเทศอย่างต่อเนื่องทุกระยะของการปฏิบัติงาน

2.3 การประเมิน(C: Check)

2.3.1 จัดทำรอบการประเมินตนเองและจัดทำเครื่องมือการประเมินตนเองของแต่ละกลุ่มสาระ

2.3.2 ทุกฝ่ายดำเนินการประเมินตามกรอบการประเมินที่กำหนดไว้ทุกกลุ่มสาระ

2.3.3 เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

2.3.4 แปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลกับเป้าหมายและเกณฑ์มาตรฐานงานวิชาการที่โรงเรียนกำหนดรายงานการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาให้บุคลากรทุกคนรับทราบในที่ประชุม

2.4 การตรวจสอบและนำไปปรับปรุงแก้ไข (A : Act)

2.4.1 ปรับปรุง ตรวจสอบคุณภาพการปฏิบัติงานโดยการจัดกิจกรรม/โครงการของแต่ละกลุ่มสาระ เพื่อสนับสนุนหรือแก้ไขปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาที่มีจุดเด่นและจุดด้อยให้บรรลุผลตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการศึกษาภาคเรียนละ 1 ครั้ง

2.4.2 วางแผนดำเนินการปรับปรุงคุณภาพวิชาการในภาคเรียนต่อไป

2.4.3 จัดทำข้อมูลสารสนเทศและสรุปผลการประกันคุณภาพภายใน

3. การเขียนรายงานการประกันคุณภาพด้านวิชาการประจำปีการศึกษา

3.1 แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำรายงานประกันคุณภาพการศึกษาด้านวิชาการประจำปี การศึกษา

3.2 กำหนดระยะเวลาการจัดทำรายงานประกันคุณภาพการศึกษาด้านวิชาการประจำปีการศึกษา

3.3 กำหนดรูปแบบและสาระสำคัญของรายงานการประกันคุณภาพการศึกษาประจำปี

3.4 ส่งข้อมูลการรายงานการประกันคุณภาพงานวิชาการให้ผู้รับผิดชอบดำเนินการต่อไป

แนวทางปฏิบัติ(ดร.จามจุรี จำเมือง และคณะ: 76)

1. จัดระบบโครงสร้าง องค์กร ให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวง เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

3. วางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา

4. ดำเนินการพัฒนางานตามแผน ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5. ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น ในการปรับปรุงและพัฒนากระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา รวมถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

6. ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

7. ประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในการประเมินสถานศึกษาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความมั่นใจได้ว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานที่กำหนด ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดและสังคมต้องการ โดยการ กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จ วางแผน ดำเนินการพัฒนางานตามแผน ติดตาม และมีการประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชนิษฐา อำนัคมณี (2547: 78) ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากระบี่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่โรงเรียนจำนวน 118 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและพิจารณารายด้านทุกด้านคืองานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานด้านการเรียนการสอน งานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและ สื่อการสอน งานวัดผลและประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศภายในและงานอบรมทางวิชาการอยู่ในระดับมากเช่นกัน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ทั้งโดยเฉลี่ยและรายวิชาคือภาษาไทยคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษอยู่ในระดับควรปรับปรุงและการบริหารงานวิชาการส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากระบี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 สามารถอธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 13.60 การบริหารงานวิชาการด้านที่สามารถพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้คือ งานด้านการเรียนการสอน งานห้องสมุดและงานนิเทศภายใน

ทิวพร กาญจนะ (2548: 70-71) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในอำเภอรอนพิบูลย์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3 พบว่าการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และจากการพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากซึ่งเรียงลำดับได้ดังนี้ งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานวัดผลและประเมินผล งานประชุมอบรมวิชาการ งานการเรียนการสอน งานห้องสมุด งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน และงานนิเทศภายในและงานวิชาการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01 คือ การบริหารงานวิชาการด้านวัดผลและการประเมินผล

นางกรวรรณ จันทรผา (2550: 85) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนระดับช่วงชั้นที่ 1-2 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษานครปฐม เขต 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการและระดับคุณภาพของผู้เรียนระดับช่วงชั้นที่ 1-2 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐมเขต 2 และการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนระดับช่วงชั้นที่ 1-2 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารงานวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และระดับคุณภาพของผู้เรียนระดับช่วงชั้นที่ 1-2 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับดี และการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน คือ การบริหารงานวิชาการด้านการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

นางสาวกุลทรี พิกุลแกม (2551: ง) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 คุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 และการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และคุณภาพการศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก การและการบริหารงานวิชาการในภาพรวมและการนิเทศการศึกษาส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโดยภาพรวมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

พชรกมล คำไวย (2552: 76-78) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับคุณภาพการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ช่วงชั้นที่ 3 ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า มีสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส ช่วงชั้นที่ 3 ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง คุณภาพการศึกษารวมทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้อยู่ในระดับพอใช้ ตัวแปรพยากรณ์ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับคุณภาพการศึกษาของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลางคือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการแนะแนวการศึกษา ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตัวแปรพยากรณ์ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับคุณภาพการศึกษาของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำ คือ การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา อื่น

กรุณา พวงสมบัติ (2553: 58-61) ได้ศึกษาองค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 2 การบริหารงานวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การบริหารงานห้องสมุด ด้านงานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านงานวัดผลประเมินผล ด้านงานการเรียนการสอน ด้านงานนิเทศภายใน ด้านงานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน และผลการทดสอบทางการศึกษา

แห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับควรปรับปรุง และการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อผลการทดสอบทางการศึกษาคือ งานด้านวัดผลประเมินผลและงานด้านนิเทศภายใน

6. สรุป กรอบแนวคิดในการวิจัย

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัจจัยด้านการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ดังนั้นผู้วิจัยได้สังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) จากนักวิชาการต่างๆ ได้ปัจจัยที่นำมาใช้ในการศึกษา 8 ปัจจัย คือ การบริหารจัดการหลักสูตร การบริหารจัดการเรียนรู้ งานนิเทศงานวิชาการ ภายในโรงเรียน งานวัดผลประเมินผลการเรียน การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ การบริหารงานห้องสมุด การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการและการประกันคุณภาพการศึกษากับงานวิชาการ ซึ่งสรุป ได้ดังนี้

6.1 การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการทุกอย่างในโรงเรียน เพื่อพัฒนานักเรียนให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร โดยมีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นจากการมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิและ ผู้แทนชุมชน และนำไปสู่การเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลแล้วนำมา พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและ ชุมชน

6.2 การบริหารจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานในด้านการนำหลักสูตรไปสู่การพัฒนาให้นักเรียนให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรโดยมีการวิเคราะห์ปัญหา มีการวางแผนในด้านการจัดครูเข้าสอน ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีการตรวจสอบ นิเทศติดตามการดำเนินงาน และวิธีการสอนรวมถึงการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถความถนัดของตนเองและสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ

6.3 การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียนได้วางแผนและดำเนินการร่วมกันเริ่มตั้งแต่สร้างความตระหนักและความเข้าใจเรื่องงานนิเทศพร้อมทั้งตั้งกรรมการที่รับผิดชอบมีการดำเนินการและการประเมินผลตามแผน เพื่อเป็นการชี้แนะให้ความช่วยเหลือ ความร่วมมือกับครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านวิชาการในการส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน อันจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นไปตามจุดมุ่งหมายการศึกษา

6.4 การวัดผลประเมินผลการเรียน หมายถึง การกำหนดเกณฑ์การตัดสินคุณภาพผู้เรียนและ ความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน เพื่อเป็นสารสนเทศที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา และเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งจะประกอบไปด้วยจัดทำนโยบาย รูปแบบ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ กำหนดเกณฑ์ แนวปฏิบัติและเกณฑ์การประเมินไว้ชัดเจน

6.5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การที่ครูผู้สอนได้พัฒนาความคิดหรือการกระทำ การปฏิบัติหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ มาใช้ร่วมกันกับผู้เรียน เพื่อช่วยให้

กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการ ศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็นในการผลิต จัดหา พัฒนา และประเมินการใช้สื่อ นวัตกรรมเหล่านั้นด้วย

6.6 การบริหารงานห้องสมุด หมายถึง การบริหารงานที่เกี่ยวกับวัสดุ ความรู้ต่างๆ ที่เจ้าหน้าที่บรรณารักษศาสตร์ดำเนินการเลือก จัดหา จัดเก็บและ เป็นแหล่งให้นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนครูอาจารย์ได้ศึกษาหาความรู้ มีการจัดตารางการใช้และคณะกรรมการดูแลรับผิดชอบ ติดตาม ประเมินผลเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

6.7 การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่นในรูปแบบคณะกรรมการ โดยมีการสร้างความตระหนักและร่วมจัดการศึกษาของโรงเรียนด้วยการระดมความคิด ศึกษา สำรวจ ความต้องการ และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น

6.8 การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความมั่นใจได้ว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ มาตรฐานที่กำหนด ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่ หลักสูตรกำหนดและสังคมต้องการ โดยการ กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จ วางแผน ดำเนินการพัฒนางานตามแผน ติดตาม และมีการประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและ หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

สำหรับผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินำขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนระดับ ประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2555 ได้จากการ ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน)

